

”Haluan olla heille aidosti läsnä”

Kotiäitien ja koti-isien diskurssit ja subjektiannot perhelehtien sivuilla

Pro gradu-tutkielma

Satu-Maria Salmi

Kasvatustieteiden tiedekunta

Kasvatustiede

Päivi Naskali

Lapin Yliopisto

2015

Tiivistelmä**Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta**

Työn nimi: ”*Haluan olla heille aidosti läsnä*” Kotiäitien ja koti-isien diskurssit ja subjektipositiot perhelehtien sivuilla

Tekijä: Satu-Maria Salmi

Koulutusohjelma/oppiaine: Kasvatustiede

Työn laji: Pro gradu -työ X Laudaturtyö Licensiaatintyö

Sivumäärä: 87+1

Vuosi: syksy 2015

Tämän tutkielman tarkoituksena on ollut selvittää millaisia merkityksiä kotiäitiydelle ja koti-isyydelle perhelehdissä annetaan. Lähestymistapani liittyy sekä sukupuoleen että vanhemmuuteen. Tutkimusaineistona olen käyttänyt Meidän Perhe- ja Kaksplus-lehtien artikkeleita vuosilta 2012-2014. Tutkimuskysymykseni kuuluu: Millaista kotiäitiyttä ja koti-isyyttä perhelehdissä tuotetaan?

Tutkielmani tutkimusmetodiksi olen valinnut diskurssianalyysin. Diskurssintutkimus on jatkuvasti kehittyvä ja liikkeessä oleva monitieteinen tieteenala, joka tutkii kielenkäyttöä ja merkityksiä. Näkökulmaksi olen valinnut kotiäitiyden ja koti-isyyden valintaan ja subjektipositioihin liittyvän tarkastelun. Tutkimustulokseni liitän äitiys-, perhe- ja sukupuolentutkimukseen, jota on aiemmin tehty yhteiskunta- ja kasvatustieteissä.

Olen analyysini alussa verrannut perhelehtien kotiäitejä ja -isiä koskevaa puhetta toisiinsa. Meidän Perheen ja Kaksplussan lähestymistapa kotiäitiyteen ja -isyyteen osoittautui tutkimuksessani varsin erilaiseksi. Kaksplussassa koti-isyydelle annettiin enemmän palstatilaa. Tarkempaan analyysiin valitsin 18 artikkelia, joista nousi vahvasti esiin kolme kotivanhemmuuden valintaan liittyvää diskurssia: koti naisen paikkana, perheen hyvinvointi ja jaettu vanhemmuus. Kotiäidit ja koti-isät positioituvat osittain hyvin samalla tavoin, mutta eroavaisuuksiakin löytyy. Tutkimusaineistostani nousi esiin seuraavallaisia kotivanhempien subjektipositioita: lapsen asiantuntija, äidit monitaitureina, vanhemmuuden opiskelijat, omistautuva äiti, ulkomaiset sankari-isät, roolien vaihtajat, downshiftaajat, huolettomat vanhemmat ja taakan kantajat. Tutkimustulokseni osoittavat, että perhelehdet uusintavat kulttuurisesti jo tunnettua kotivanhemmuuden kuvaa, mutta ne myös nostavat esiin erilaisia tapoja toteuttaa kotiäitiyttä ja -isyyttä. Kotiäidit tuotetaan monitaitureina ja äitiydelleen omistautuneina, jotka kuitenkin antavat tilaa myös isälle. Koti-isät esitetään osaavina ja sankarillisina, jotka haluavat jakaa vanhemmuutta äidin kanssa. Kotiäitiys ja -isyys tuotetaan perhelehdissä sekä huolettomana elämänvaiheena että vanhemmuuden taakkana.

Asiasanat: kotiäitiys, koti-isyyys, vanhemmuus, diskurssi, subjektipositio, diskurssianalyysi

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	4
2. LASTEN KOTIHOITO SUOMESSA.....	8
3. DISKURSSIANALYYSI LÄHESTYMISTAPANA.....	10
4. AINEISTO JA TUTKIMUKSEN ETENEMINEN.....	15
5. KOTIÄITEIHIN JA -ISIIN LIITTYVÄ TEKSTI PERHELEHDISSÄ.....	18
5.1 Kaksplus.....	18
5.2 Meidän Perhe.....	21
6. KOTIIN JÄÄMISEN DISKURSSIT.....	25
6.1 Koti naisen paikkana.....	25
6.2 Perheen hyvinvointi.....	31
6.3 Jaettu vanhemmuus.....	38
7. DISKURSSIEN RAKENTUMINEN SUBJEKTIPOSITIOIDEN KAUTTA.....	43
7.1 Lapsen asiantuntija.....	43
7.2 Äidit monitaitureina.....	46
7.3 Vanhemmuuden opiskelijat.....	48
7.4 Omistautuva äiti.....	51
7.5 Ulkomaiset sankari-isät.....	52
7.6 Roolien vaihtajat.....	56
7.7 Downshiftaajat.....	59
7.8 Huolettomat vanhemmat.....	62
7.9 Taakan kantajat.....	66
8. YHTEENVETO JA POHDINTA.....	76
Lähteet.....	81
Liite 1.....	88

1. JOHDANTO

Pro gradu -tutkielmassani kysyn: millaista kotiäitiyttä ja koti-isyyttä perhelehdissä tuotetaan? Vastatakseni tähän kysymykseen olen tutkinut sitä, miten vanhempien kotiin jäämistä artikkeleissa argumentoidaan ja millaisia kotiin jäämisen diskursseja niistä rakentuu. Lisäksi olen tutkinut millaisia subjektipositioita kotiäideille ja -isille perhelehdissä annetaan.

Perinteisesti lasta on hoitanut kotona pääasiassa äiti. Janne Autto (2007, 204) kirjoittaa äitiyden muuttuvasta asemasta hyvinvointivaltion kansalaisuuden määrittelyssä ja hänen mukaansa palkkatyöäitiys on ottanut hegemonisen aseman aikaisemmin äitien kansalaisuuden määrittymistä hallinneelta kotiäitiedeltä. Autton mukaan muutoksessa on näkyvissä neljä diskurssia: äidin ja lapsen välisen biologisen erityissuhteen purkautuminen, lastenhoidon ammatillistuminen, palkkatyön korostuminen äitien yksilöllisten intressien turvaajana ja haluamisen kohteena sekä isän roolin korostaminen lapsen hoitajana.

Myös isän rooli on kohdannut muutoksia. Jaana Vuori (2002) on tutkinut väitöskirjassaan asiantuntijateksteistä lapsiperheiden äitejä ja isiä koskevaa puhetta. Vuoren (2002, 43-44) mukaan isien muuttunut asema voidaan nähdä kahtiajakoisena. Toisaalta 1960-luvulla alkanut tasa-arvokeskustelu jatkuu yhä, vaikka sukupuolieron merkitys ajatellaan pieneksi. Tasa-arvodieskurssissa nainen vertautuu yleensä mieheen samanlaistuvana (palkkatyöläistyvä, ammatillistuvana ja kansalaistuvana). Perhekeskustelussa kuitenkin mies vertautuu naiseen ja alkaa tehdä kotitöitä ja toimia isänä äidin rinnalla kuten äiti. Tasa-arvodieskurstelun rinnalla onkin alkanut esiintyä miesten ja naisten sukupuolieroa korostava isädiskurssi, jossa pohditaan isän erityistä merkitystä lasten elämässä.

Vuoren (2001, 355-366) mukaan yhteiskunnallisissa keskusteluissa, niin kansalaisyhteiskunnassa kuin asiantuntijoiden teorioissa, on vuosikymmenten mittaan käyty paljon keskustelua perheestä, kasvatuksesta, vanhemmuudesta, äitiydestä ja isyydestä. Vuoren

mukaan naisten ja miesten välinen työnjako on näkynyt kahdella tavalla: äidinhoivan ja jaetun vanhemmuuden diskurssissa. Äidinhoivan diskurssissa nainen nähdään lasten synnyttäjänä, hoivaajana ja ensisijaisena kasvattajana. Jaetun vanhemmuuden diskurssissa kiistetään ehdoton raja miehen ja naisen hoivaroolien välillä ja ehdotetaan, että miehen tulisi ottaa enemmän vastuuta lapsista ja huolenpidosta.

Aiheeni on ajankohtainen, sillä julkisuudessa käydään tasaisin väliajoin lasten kotihoitoon liittyvää keskustelua: Milloin äitien pitäisi palata työelämään? Olisiko lapsen kehityksen kannalta parempi olla kotihoidossa vai päiväkodissa? Pitääkö nykymuotoinen subjektiivinen päivähoito-oikeus (lapsi päivähoidossa toisen vanhemman ollessa kotona) sallia? (ks. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015, Jallinoja 2006, 152) Myös kotihoitontuen rajaamista kahteen vuoteen on ehdotettu, koska pelätään äitien kotona olon riskeeraavan naisten työurat. Läheskään kaikilla aloilla ei kuitenkaan tehdä uraa, joten ajatusta voi pitää elitistisenä. Myös äitien osa-aikatyö on puhuttanut. Suomessa osa-aikaitöitä on vähän tarjolla ja Suomessa naiset ovat joko töissä tai kotona, välimuotoa ei juuri ole. Perheet tarvitsisivat enemmän vaihtoehtoja. (ks. Jallinoja 2012) Vuoden 2014 alusta (1.1.2014) on tullut voimaan uusi perhe-etuus nimeltä joustava hoitoraha. Sen turvin vanhemmat, joko toinen tai molemmat, voivat tehdä lyhennettyä työaikaa (alle 30h/viikko) ja saada siitä korvausta Kansaneläkelaitokselta. Joustavan hoitorahan odotetaan houkuttelevan pari tuhatta kotihoidontuella olevaa vanhempaa siirtymään työelämään osa-aikaisesti. (Kela 2014c) Anneli Anttosen (2003, 185) mukaan suomalaisille naisille tyypilliset pitkät hoitovapaat ja vahva sitoutuminen omien lasten hoitoon ovat muodostuneet osaksi suomalaista ”normaalia” äitiyttä.

Liitän tutkimukseni perhekeskusteluun, jota on käyty viime vuosikymmeninä koskien äidin ja isän rooleja. Marjo Kurosen (2014, 81, 97) mukaan perheen tutkimusta muutti feministinen kritiikki 1970- ja 1980-luvuilla. Feministinen kritiikki nosti esiin perhelämän ”pimeän puolen”, joka tarkoitti epätasaista työn, rahan ja vallan jakoa perheissä. Se toi esiin myös naisiin ja äiteihin kohdistuvia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia odotuksia ja paineita. Ydinperhe nähtiin yhtenä keskeisenä naisalistuksen patriarkaalisena ins-

tituutiona, jota pitää yllä yhteiskunnalliset rakenteet ja perheideologia. Useat perhetutkijat ovat olleet kiinnostuneita siitä, mitä ja miten erilaiset tekstit, esimerkiksi mediatekstit, opaskirjallisuus tai tieteelliset tekstit kertovat perheestä, parisuhteesta, äitiydestä tai isyydestä.

Äitiys-, perhe- ja sukupuolentutkimusta on tehty väitöskirjatasolla yhteiskunta- ja kasvatustieteissä: kasvatustieteen, sosiologian, sosiaalipsykologian, sosiaalityön, sosiaalipolitiikan ja naistutkimuksen piirissä parin viime vuosikymmenen aikana runsaasti (ks. esimerkiksi Kelhä 2009, Berg 2008, Autto 2007, Repo 2007, Jallinoja 2006, Jokinen 2005, Nousiainen 2004, Vuori 2002, Katvala 2001, Böök 2001, Korhonen 1999, Jokinen 1996). Käyn tutkimustulokset ja yhteenveto osiossa vuoropuhelua aiemman tutkimuksen kanssa.

Tutkielmani liittyy osaltaan myös mediatutkimukseen, sillä tutkimusaineistona ovat perhelehtien artikkelit. Mediatekstejä tutkineen Norman Faircloughn (1997, 10) mukaan joukkotiedotusvälineillä on kyky vaikuttaa tietoon, uskomuksiin, arvoihin, sosiaalisiin suhteisiin ja sosiaalisiin identiteetteihin. Asiat merkityksellistetään sen avulla, miten ne esitetään. Voima on ennen kaikkea kielessä ja siinä millaisia merkityksiä se luo. Faircloughn (1997, 67-68) mukaan mediatekstejä tutkittaessa on muistettava, että tekstit ovat osa yhteiskunnallista valvontaa ja yhteiskunnallisen uusintamisen ideologiaa, mutta ne ovat myös kulttuurihyödykkeitä kilpailumarkkinoilla ja näin ollen osa viihdeteollisuutta. Omassa tutkielmassani on siis otettava huomioon, että kaikki artikkelitekstit ovat toimintustyön tulosta.

Kristiina Berg (2005) on väitöskirjassaan tutkinut äitiydelle tuotettuja kulttuurisia odotuksia. Berg on lehtiaineistoa tutkittuaan todennut, että naistenlehdet toimivat kulttuurisena merkityksenannon, nimeämisen ja jäsentämisen kenttänä, jossa sekä uusinnetaan, muokataan, että ravistellaan äitiyttä koskevia kulttuurisia odotuksia, mielikuvia, normeja. Naistenlehdissä voidaan tuottaa hyvin monimuotoisia ja keskenään ristiriitaisia äitiyksiä. Lukija joutuu väistämättä ottamaan kantaa lehtien tuottamiin äitiyden represen-

taatioihin ja peilaamaan omia käsityksiään ja käyttäytymistään niitä vasten. Naistenlehdissä myös voidaan tuoda julkisesti esille äitiyden kielletyksi leimattuja tuntemuksia. (Berg 2005, 36-37.)

Satu Katvala (2001) on väitöskirjassaan tutkinut äitejä ja äitiyden uskomuksia sukupolvien saatossa. Tutkimukseensa hän on haastatellut äitejä eri sukupolvissa. Nykypäivänä äitien erilaisuuksien korostaminen heijastelee halua löytää erilaisia toteutuksia ja odotuksia äitiydelle. Edelleen arvostetaan perinteistä, uskomuksistakin tuttua, äitiyden mallia, mutta samalla äitiyden toteutus ja käytänteet ovat paljon muutakin. Nykyään puhutaan erilaisista perheistä, erilaisista äideistä ja isistä ja erilaisista vanhemmista. Yhtä oikeaa tapaa ei haluta osoittaa. (Katvala 2001, 91, 103.) Tämä on näkynyt yhä korostetummin viime vuosina myös televisiossa. Televisiossa on pyörinyt jo kaksi kautta sarja nimeltään *Erilaiset äidit*, jossa seurataan suomalaisia äitejä. Sarjassa korostetaan äitien erilaisuutta ja kukin äideistä tekee omat ratkaisunsa, oli kysymys odotusajasta, synnytyksestä tai lasten kasvatuksesta. Kirsi Nousiainen (2004, 66) kuitenkin huomauttaa, että vaikka äitiys esiintyykin yhteiskunnassa yhä erilaisemmissa muodoissa, niin silti kulttuuriset rajat ovat olemassa ja puhutaan esimerkiksi äidin merkityksestä lapsen hyvinvoinnille.

Tutkielmani rakentuu niin, että aluksi sidon aiheeni yhteiskunnalliseen kontekstiin ja kuvaan tutkielmani metodologisen viitekehyksen eli paikannan tutkielmani sijoittumisen diskurssianalyttisen tutkimusperinteen kentälle. Tämän jälkeen kuvaan aineistoani ja tutkielmani etenemistä. Tutkimustulokset osiossa kuvaan kotiäiteihin ja koti-isiin liittyvää tekstiä perhelehdissä sekä kotiin jäämisen diskursseja ja subjektipositioita, jotka nousevat aineistostani esiin.

2. LASTEN KOTIHOITO SUOMESSA

Tutkielmassani tarkoitan kotihoidolla sitä, että äiti tai isä ovat pääsääntöisesti kotona eli poissa työelämästä yhden tai useamman alaikäisen lapsen kanssa. Suomalainen perhevapaajärjestelmä antaa vanhemmille mahdollisuuden jäädä tuetusti kotiin hoitamaan alle 3-vuotiasta lastaan. Käytän tutkielmassani kotiäidistä ja koti-isästä myös yhteistä neutraalia nimitystä kotivanhempi. Kotivanhemman käsitettä on aiemmin käyttänyt ainakin Katja Repo (2009, 71), joka on tutkinut väitöskirjassaan lapsiperheiden arkea.

Autton (2007, 204) mukaan kotiäitiys on yksi osa äitien kansalaisuuden määrittymistä. Mielestäni kotiäitiyttä ja isyyttä on kahdenlaista. Suomessa on ns. ”virallisia” kotiäitejä ja -isiä, jotka ovat yhteiskunnan tuella perhevapaalla ainakin yhden alle 3-vuotiaan lapsen kanssa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2013) mukaan suurin osa (86 %) lapsia kotona hoitavista vanhemmista on perhevapaalla työstä tai kotihoidontuella ilman työsuhdetta. Tässä joukossa on myös työttömiä, opiskelijoita, yrittäjiä tai osa-aikatyötä tekeviä. Tämän lisäksi Suomessa on myös ”epävirallisia” kotiäitejä ja -isiä, jotka ovat tehneet pidemmän tähtäimen päätöksen ja jääneet perhevapaidenkin jälkeen kotiin hoitamaan yli 3-vuotiaita lapsiaan. Anna Tommolan (2012) mukaan pitkäaikaisesti kotiäideiksi päätyneiden naisten taustoista ei tiedetä paljoa, koska aihetta ei ole tutkittu. Vuosiksi tai vuosikymmeniksi kotiin jääminen on harvinaista.

Vanhempien mahdollisuudella hoitaa lapsiaan kotona yhteiskunnan tuella on jo varsin pitkä historia Suomessa. Suomea pidetään kansainvälisesti varsin anteliaana maana, jossa tuetaan usealla eri tavalla pienten lasten hoitoa. Vielä 1950-luvulla päivähoidosta keskusteltiin vähän ja lasten hoidosta vastasivat ensi sijassa äidit, sukulaiset, naapurit tai vanhemmat lapset. Äitien työssäkäynti nähtiin poikkeuksellisena, pakon sanelemana tai osoituksena köyhyydestä. Suomessa yhä nykyäänkin vallitseva kotihoidon ja päivähoidon vastakkainasettelu juontaa juurensa aina 1960-luvulle saakka, jolloin alettiin keskustella kansallisesta lastenhoidon järjestämisestä. Ensimmäinen laki lasten päivähoi-

dosta astui voimaan vuonna 1973. Vuonna 1985 lakia uudistettiin niin, että historiallisesti ja kansallisesti tärkeät perhepoliittiset etuudet, kotihoidontuki ja päivähoito-oikeus alle 3-vuotiaille lapsille, astuivat voimaan. Vuonna 1997 lasten kotihoidontukeen lisättiin yksityisen hoidon tuki. Julkinen tuki ulottuu siis nykyään alle 3-vuotiaiden kotihoitoon, päiväkotij- ja perhepäivähoitoon sekä yksityiseen päivähoitoon. Julkisella tuella on myös mahdollisuus osaltaan maksaa yksityinen lastenhoitaja. (Anttonen 2003, 159-164.)

Suomessa lapsiperheisiin kuuluu 40% väestöstä (Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet). Suomessa lähes kaikki alle 1-vuotiaat hoidetaan kotona (Anttonen 2003, 162). Alle 3-vuotiaiden lasten äitien työllisyysaste oli v.2011 66,4%, kun samanikäisten lasten isistä töissä kävi 89,1% (Suomen virallinen tilasto SVT: Työssäkäynti). Suomessa on subjektiivinen päivähoito-oikeus, mutta läheskään kaikki alle kouluikäiset eivät ole päivähoiton piirissä. Kaikista alle kouluikäisistä päivähoitossa on vain hieman yli puolet (54 %). Mitä nuorempi ikäryhmä, sitä todennäköisempää on kotihoito. Viisivuotiaista lapsista on päivähoitossa lähes neljä viidestä (79 %), kolmevuotiaista reilu kaksi kolmesta (68 %), kaksivuotiaista runsas puolet (52 %) ja yksivuotiaista alle kolmannes (29 %). (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013.)

Vuonna 2011 92% vanhempainpäivärahopäivistä korvattiin äideille. Vanhempainpäivärahaa maksettiin v. 2011 102845 äidille ja 58808 isälle. (Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2012.) Nykyään isän on mahdollista saada seuraavia vapaita: isyysvapaata, vanhempainvapaata, hoitovapaata ja osittaista hoitovapaata. Isä voi saada isyysvapaata enintään 9 viikkoa, josta 3 viikkoa voi olla samaan aikaan äidin kanssa. Vanhempainvapaalle ja sen jälkeiselle hoitovapaalle voi jäädä kumpi vanhempi tahansa. (Kela 2015a) Isille korvattujen päivien osuus on kuitenkin kasvanut vuosittain, kun isien etuuksia on kehitetty (Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2012). Vuoden 2015 alusta tulleen muutoksen myötä sekä äiti että isä on voinut työskennellä osittain vanhempainvapaan aikana (Kela 2015b).

3. DISKURSSIANALYYSI LÄHESTYMISTAPANA

Tutkielmani tutkimusmetodiksi olen valinnut diskurssianalyysin, koska haluan tutkia kielenkäyttöä ja sitä kautta merkityksiä. Sari Pietikäisen ja Anne Mäntysen (2009, 7) mukaan diskurssintutkimus on jatkuvasti kehittyvä ja liikkeessä oleva monitieteinen tieteenala. Vesa Heikkinen (2012, 94-97) tuo esille, kuinka vaihtelevasti diskurssintutkimuksessa kautta aikojen on määritelty diskurssi ja millaisin tutkimusottein diskurssintutkimusta on toteutettu. Jokaisen tutkijan tehtävä on itse löytää oma käyttötapansa tästä monialaisesta tutkimusotteesta. Seuraavaksi kuvaan sen, mitä diskurssianalyttinen tutkimusote tarkoittaa omassa tutkielmassani.

Diskurssintutkimus on laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta, jossa pyritään ymmärtämään ihmisen toimintaa ja merkitysmaailmaa. Diskurssintutkimus ei ole kiinnostunut puheen määrästä vaan laadusta. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 139.) Omassa tutkielmassani laadullisuus ja diskurssien tutkiminen nousee pääosaan, mutta tutkielmassani on myös määrällisiä eli kvantitatiivisia piirteitä, sillä olen perhelehtien vuosikertoja luukiessa kiinnittänyt huomiota myös kotiäitejä ja -isiä koskevan puheen määrään ja laske-
nut esiintyvyyttä artikkelitasolla. Perustelen tätä valintaa sillä, että mielestäni on tärkeää tuoda esille se, missä suhteessa kotiäideistä ja -isistä puhutaan. Tämä auttaa ymmärtämään aihetta laajemmassa kulttuurisessa kontekstissa. Pietikäisen ja Mäntysen (2009, 141) mukaan laadullisen ja määrällisen tutkimuksen näkökulmat on mahdollista yhdistää, mutta toimivuus riippuu pitkälti tutkijan ajasta ja resursseista. Anna Mauranen ja Marja-Leena Piitulainen (2012, 280) huomauttavat, että diskurssi-ilmiöiden kvantifiointi on vaikeaa, koska selvärajainen luokittelu on hankalaa ja tuloksiin sisältyy aina epä-
tarkkuutta. Omassa tutkielmassani kvantitatiiviset tarkastelut toimivatkin vain taustatietona ja kertovat vain suuntaa antavasti kotiäiti ja koti-isä puheen esiintyvyydestä perhelehtien sivuilla.

Diskurssianalyysin tutkijat ovat asettuneet kahteen leiriin: analyyttiseen ja kriittiseen diskurssianalyysiin. Analyyttinen diskurssianalyysi pitäytyy tiukasti aineistokeskeisyydessä ja tekstin sisäisessä ja välittömässä tilannekontekstissa, kun taas kriittinen diskurssianalyysi tuo tekstien tulkinnan laajojen kulttuuristen ja yhteiskunnallisten keskustelujen yhteyteen. (Vuori 2001, 372.) Oman tutkielmani paikannan kriittiseen diskurssianalyysiin, sillä tulkiten diskursseja laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Käytännön analyysissä sovellan toisen diskurssintutkimuksen uran uurtajan Norman Fairclough'n kolmen tason mallia: 1) tekstitaso, 2) diskursiivinen tekstin tuottamisen ja tulkitsemisen taso ja 3) sosiaaliset tasot eli kielenkäyttötilanne osana laajempaa sosiaalista kontekstia. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 19, 25, Heikkinen 2012, 96.) Pysin liikkumaan aineiston analyysissä näillä kaikilla kolmella tasolla. Ritva Nätkin (1996, 149) käyttää käsitettä diskursiivinen kategoria. Esitän omat tutkimustulokseni juuri näin eli muodostan aineistosta kotiäitejä ja koti-isiä koskevia diskursiivisia kategorioita. Kategorialla tarkoitan nimeämistä ja luokittelua.

Tutkielmassani olen kiinnostunut siitä, kuinka kotiäitiys ja -isyys tuotetaan ja milloin ja miten tehtyä valintaa määritellään ja keskinäisiä eroja artikkeleissa ”herätetään henkiin”. (ks. Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 21.) Tutkielmani teoreettinen lähtökohta on se, että kotiäitiys ja -isyys rakentuu sosiaalisena ilmiönä ja sitä luodaan sosiaalisesti mm. kielenkäytön kautta. Diskurssintutkimuksen keinoin tarkastelen myös sitä, kuinka kotiäitiydestä ja -isyydestä puhutaan lehtiartikkeleissa eri tilanteissa, eri paikoissa ja eri aikoina ja millaiset merkitykset ovat vallalla, marginaalissa tai puuttuvia sekä mitä seurauksia eri merkityksillä on. Kielellä ei ole yhtä ainoaa pysyvää merkitystä, vaan merkitykset voivat muuttua tilanteen mukaan. Kieli kertoo myös yhteiskunnasta ja kulttuurista. Diskurssintutkimuksen viitekehystä kutsutaan sosiaalisesti konstruktivismiksi. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 11-13.) Pertti Alasuutarin (1999, 60) mukaan todellisuus on sosiaalisesti konstruoitunut eli todellisuus rakentuu merkitystulkintoista ja tulkintasäännöistä. Nämä vaikuttavat siihen kuinka ihmiset orientoituvat arkielämäänsä.

Diskurssintutkimuksen kielikäsitteet on ns. funktionaalinen eli merkitykset ovat tilannesidonnaisia, monitasoisia ja syntyvät sosiaalisissa tilanteissa, kun kieltä käytetään. Kielenkäytössä tehdään valintoja sekä mikro- että makrotasolla. Mikrotasosta puhuttaessa tarkoitetaan kielioppia, rakenteita ja sanastoa. Makrotasolla kieltä rakentavat diskursiiviset merkitysjärjestelmät (diskurssit, genret, narratiivit) ja sosiaaliset merkitysjärjestelmät (mm. representaatiot, identiteetit, valtakysymykset). (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 14-16, 22, 24.) Omassa tutkielmassani diskurssin tutkiminen lähtee liikkeelle mikrotasolta, kotiäitiys ja -isyys käsitteen käytön kvantitatiivisesta tarkastelusta laajentuen koskemaan kotona lastaan hoitavan vanhemman diskursseja makrotasolla. Pietikäisen ja Mäntynen (2009, 19) mukaan viime aikoina diskurssianalyttisissä tutkimuksissa onkin pyritty tuomaan yhteen kielenkäytön mikro- ja makrotasojen yhtäaikaisuus, liikkuvuus ja monikerroksisuus.

Pietikäinen & Mäntynen (2009, 24, 29) toteavat, että kun kielen rakenteen tarkastelun sijaan kohteeksi nousee kielenkäyttö, niin samalla tutkittavaksi kohteeksi tulee konteksti eli merkitysympäristö. Tällöin diskurssilla tarkoitetaan lausetta suurempia kielenkäytön kokonaisuuksia kontekstissaan. Kontekstilla voidaan tarkoittaa asiayhteyttä, vuorovaikutustilannetta, toimintaympäristöä tai yhteiskunnallista tilaa. Omassa tutkielmassani konteksti ovat lehtiartikkelit. Konteksti koostuu lehtien toimituspolitiikasta eli tavoitteista, levikistä ja lukijakunnasta. Pyrin myös liittämään tarkasteluni yhteiskunnalliseen kontekstiin eli kotiäitiydestä ja -isyydestä käytävään tämän hetkiseen julkiseen keskusteluun ja tutkimuskeskusteluun.

Tutkielmassani keskeinen käsite on diskurssi. Arja Jokisen, Kirsi Juhilan ja Eero Suonisen (1993, 27-28) mukaan merkityssystemejä tutkittaessa voidaan puhua joko diskursseista tai tulkintarepertuaareista. Diskurssin käsite sopii tutkimuksiin, joissa tutkitaan ilmiön historiallisuutta, valtasuhteita tai institutionaalisia sosiaalisia käytäntöjä. Tulkintarepertuaaria voi käyttää kun tutkimuksessa spesifoidaan yksityiskohtaisesti arkisen kielenkäytön vaihtelua. Molemmat ovat tutkijan tulkintatyön tulosta, eivät analyysin raakamateriaalia. Pietikäinen ja Mäntynen (2009, 24) kutsuvat diskurssiksi lausetta suurem-

pia kielenkäytön kokonaisuuksia kontekstissaan. Vuoren (2001, 81) mukaan diskurssit ovat sosiaalisesti jaettua todellisuutta ja ne opitaan ja ne osataan, jopa niin hyvin, että ne arjessa näyttäytyvät totuutena tai normaaliutena. Diskurssianalyysin tarkoituksena on tehdä tutusta asiasta uudestaan tunnistettavaa ja sitä kautta muutettavaa. Omassa tutkielmassani käytän diskurssin käsitettä, koska tutkimuskohteena on kotona lastaan hoitavat vanhemmat ja esiin nousevat myös valtakysymykset.

Käytän tutkielmassani myös subjektiposition käsitettä. Kotiäiti ja -isä artikkelien analyysissä olen tulkinut tekstistä subjektipositioita. Jokisen, Juhilan ja Suonisen (1993, 39-40) mukaan eri toimijalottuvuuksia voidaan kuvata käsitteillä identiteetti, subjektipositio tai diskurssin käyttäjä. Päivi Kososen (2004, 188) mukaan subjekti on yhtä kuin omata pääsy merkityksenmuodostumisen käytäntöön. Subjektius on diskursiivisesti tuotettua ja subjektuutta määräävät erilaiset subjektipositiot. Subjektipositiossa tulee ilmi ne diskurssit ja käytännöt, joissa kukin yksilö on osallisena. Subjektipositio on ”paikka”, jonka kieli on antanut ja tämä ”paikka” on merkityksiä luova. Jokisen ym. (1993, 38) mukaan ihmiset saattavat myös puheessaan painottaa jotain puolta itsestään, mutta muutkin positiot saattavat vilahdella puheen käänneissä. Jokisen ym. (1993, 39-40) mukaan tarkastelun kohteena ei ole yksilö vaan sosiaaliset käytännöt. Subjektiposition käsite sopii tilanteisiin, joissa analysoidaan toiminnan rajoituksia tai toimijan aseman vaihteluita. Subjektipositioita tarkasteltaessa on huomioitava, että positiot eivät ole ennalta olemassa olevia valmiita ”paikkoja”, vaan ne tuotetaan aina sosiaalisissa käytännöissä. Usein valtasuhteita painottavassa tutkimuksessa subjektiposition käsite palvelee paremmin.

Tutkimusetiikalla tarkoitetaan hyviä tieteellisiä käytäntöjä, jotka koskevat kaikkea tieteellistä tutkimusta. Kieltä koskevissa tutkimuksissa on keskusteltu vain vähän eettisyydestä. Tekstin- ja diskurssintutkija voi kuitenkin pitää ohjenuoranaan yksityisyyttä ja tietosuoja, vahingoittamisen välttämistä ja tutkittavien itsemääräämisoikeuden kunnioittamista. (Tiittula 2012, 441) Omassa tutkielmassani olen pyrkinyt tulkinnan tarkkuuteen ja hyvään tieteelliseen käytäntöön. Perhelehtien äidit ja isät esiintyvät artikkeleissa koko

nimillään ja kuvallaan, joten olen sitaateissa käyttänyt etunimiä. Etunimen käyttöä perustelen myös sillä, että useissa artikkeleissa esiintyy sekä äiti että isä. Nimi siis tarkoittaa lukijalle tulkinnan kohdetta. Jokisen ym. (1993, 106-107) mukaan aineiston analysoiminen ei ole yksiselitteinen tai selkeä prosessi, jonka aikana ”oikeat” tulkinnat itsessään nousevat esiin. Tutkijan vuoropuhelu aineiston kanssa on ratkaisevassa roolissa siinä, mitkä merkityspotentiaalit herätetään henkiin. Diskurssianalyttiselle tutkimukselle on ominaista, että esitetty tulkinta on yksi tulkinta muiden joukossa, ei sen oikeampi. Tutkimuksessani kaikki tekstien tulkinnat ovat omiani ja toinen tutkija voisi päätyä eri tulkintoihin.

4. AINEISTO JA TUTKIMUKSEN ETENEMINEN

Tutkielmani kohteeksi olen valinnut Meidän Perhe-lehtien ja Kaksplus-lehtien vuosikerat 2012/2013/2014 (nrot 1 ja 2). Lehtiä oli yhteensä 51kpl. Äitiyttä on tutkittu lehtiartikkeleista myös aiemmin (muun muassa Kelhä 2009, Berg 2008, Jokinen 1996), mutta Meidän Perhe-lehteä ei ole käytetty tutkimusaineistona väitöskirjatasolla kevääseen 2014 mennessä. Analyysimenetelmäni perustuu diskurssianalyysiin. Tutkimukseni pääkysymys kuuluu: **Millaista kotiäitiyttä ja koti-isyyttä perhelehdissä tuotetaan?** Vastatakseni tähän pääkysymykseen olen asettanut aineistolleni alakysymyksiä, joiden kautta olen tekstiä lähestynyt. Nämä kolme alakysymystä ovat:

1) Miten kotiin jäämistä artikkeleissa argumentoidaan?

2) Millaisia kotiin jäämisen diskursseja kotiäiti ja koti-isä artikkeleista rakentuu?

3) Mitä subjektipositioita kotiäideille ja koti-isille annetaan?

Kotiäitiyttä koskevan aineistoni olen kerännyt lehdistä seuraavalla tavalla. Aineistovalinta on jakaantunut kahteen osaan. Aineistovalinnan ensimmäisessä vaiheessa olen lukenut kaikki lehdet kannesta kanteen ja poiminut lehdistä kaiken kotona lastaan hoitavaan vanhempaan liittyvän tekstin, jonka olen luokitellut seuraavasti: ”kotiäiti” -artikkeli (kotiäiti-sana mainitaan artikkelissa), ”äiti kotona” -artikkeli (kotiäitiyttä ei mainita, vaan käytetään vaihtoehtoista ilmausta), ”koti-isä” tai ”isä kotona” artikkeli, muu puhe/lyhyt maininta kotiäitiydestä/koti-isyydestä. Alkujaan minun oli tarkoitus keskittyä kotiäiti/koti-isä -sanojen ympärillä käytävään puheeseen, mutta artikkelivalintaa tehdessä huomasin, että ”äiti/isä kotona” artikkeleita on lehdissä huomattava määrä. Myös niissä kaikissa puhutaan lastaan kotona hoitavasta vanhemmasta. Lisäksi merkitsin lehdistä ”lisätietoa” kohdat, joissa puhuttiin esim. hoitovapaasta, perheen rahataloudesta, vanhemmuudesta jne. Tällä lisätiedolla ei ole vaikutusta tutkimustuloksiini, mutta olen niistä saanut vinkkejä aihepiiriin lähteisiin, esim. tutkimustietoon ja kirjallisuuteen.

Tarkoituksena oli alkuun keskittyä täysin kotiäitiyden tutkimiseen, mutta lehtiä lukiessa nousi vahvasti esiin myös isän rooli koti-isänä ja jaetun vanhemmuuden kuvaukset. Niinpä päädyin muuttamaan tutkielmani lähtökohdan lastaan kotona hoitavaan vanhempaan. Aineistovalinnan toisessa vaiheessa valitsin tarkempaan tarkasteluun 18 artikkelia, joista 12 on kotiäitejä koskevia ja 6 koti-isiä koskevia artikkeleita (LIITE 1.). Analysoitavat artikkelit valitsin oman harkintani mukaan, kuitenkin niin, että otos olisi mahdollisimman kattava ja koko aineistoa kuvaava. Haluan huomauttaa, että joissakin valitsemisani artikkeleissa esiintyy useita äitejä tai isiä. Tämä saattaa näkyä suorissa lainauksissa siten, että sama artikkelin viitenumero toistuu paljon ja sisällöt vaihtelevat. Olen tehnyt analyysin kuitenkin artikkelikohtaisesti ja keskittynyt kielen luomiin merkityksiin en henkilöihin. Suorissa tekstilainauksissa saattaa silti olla etunimi mainittuna. Koin artikkelivalinnan haasteelliseksi, koska kotiäiti ja -isä puhetta oli varsin paljon. Pääperiaate artikkelivalinnassa oli, että kyseessä on niin sanotusti koko pitkä artikkeli, artikkeleissa esiintyy kotiäiti tai -isä omalla nimellään ja kuvallaan ja että artikkeleissa todella puhutaan siitä, millaista on olla lasten kanssa kotona, eikä keskityä esimerkiksi vanhempien harrastuksiin.

Lähestyin perhelehtien kotiäiti- ja koti-isä diskursseja ensimmäiseksi tarkastelemalla niitä argumentteja, joita äidit ja isät esittävät päätökselleen jäädä lasten kanssa kotiin. Nämä valintaan johtaneet syyt taas avaavat niitä merkityksiä, joita kotiäitiydelle ja -isyydelle nyky-yhteiskunnassa annetaan. Kokosin näistä argumenteista sitaatti kokoelman, jonka avulla olen tulkinnut kotiäitiyttä ja -isyyttä koskevia diskursseja. Näitä diskursseja muodostui aineistosta lopulta kolme: koti naisen paikkana, perheen hyvinvointi ja tasa-arvo. Aina kotiin jäämistä ei perusteltu, mutta tällöin usein oli kyse lyhytaikaisesta kotiäitiydestä, kuten lyhyestä hoitovapaasta ja äidit kertoivat työn odottavan heitä. Jätän sukupuolen pohdinnan tutkielmassani vähemmälle, mutta vertailen eroavatko äitien ja isien esittämät argumentit toisistaan vai eivät. Olen ottanut analyysiin mallia Vuoren (2001, 141) käyttämästä diskurssianalyttisestä lähestymistavasta ja paneudun valitsemieni kotiäiti- ja -isä artikkelien tekstien argumentaation analyysiin.

Subjektipositioiden analyysin olen rakentanut siten, että jokaisesta artikkelista olen ensin etsinyt tekstipätkiä, jotka mielestäni kuvaavat äidin ja isän positiota. Tämän jälkeen olen etsinyt, diskurssianalyysille tyypillisesti, säännönmukaisuuksia ja vaihtelevuutta (ks. Pietikäinen & Mäntynen 2009, 37). Tämän jälkeen olen jakanut äidit ja isät subjektipositioihin, jotka olen aineistosta tulkinnut. Näin ovat rakentuneet yhdeksän subjektipositiota, jotka luovat merkityksiä kotiäitiydestä ja -isyydestä. Oman tulkintani tueksi nostan myös suoria lainauksia ja tulkinnassani pyrin kiinnittämään huomiota termeihin, käsitteisiin, ilmaisiin, metaforiin, joiden avulla kotiäitiyttä ja -isyyttä tuotetaan.

Alasuutarin (1999, 277) mukaan laadulliselle tutkimukselle on ominaista tutkimusprosessin itseohjautuvuus, jolloin ongelmien ja yllätysten mahdollisuuksia on lukemattomia. Tutkimussuunnitelmasta on pitkä matka lopulliseen työhön. Omassa tutkielmassani ovat työn edetessä muovautuneet sekä aihe että tutkimuskysymykset. Aiheen tarkentamiseen vaikutti aineistolähtöinen lähestymistapani ja tutkimuskysymykset muodostuivat lopulta valitun metodin kautta. Myös aiempaan tutkimukseen perehtyminen on auttanut hahmottamaan oman työn paikantumista aiemman tutkimuksen kentällä.

5. KOTIÄITEIHIN JA -ISIIN LIITTYVÄ TEKSTI PERHELEHDISSÄ

Kotiäitejä koskevan tekstin suuri määrä yllätti. Vielä enemmän yllätti se, että koti-isyydestä puhuttiin varsin usein. Tässä kappaleessa tuon esille sen, missä määrin kotiäiteihin ja -isiin liittyvää puhetta perhelehdistä löysin. Numeerisen tarkastelun ja tarkat määrät haluan jättää sivuhuomioiksi. Tarkoitukseni on tässä kappaleessa suhteuttaa omat huomioni välittömään kontekstiin, jossa puhetta esiintyy eli Kaksplus- ja Meidän Perhe-lehteen ja niille määriteltyyn tavoitteeseen (toimituspolitiikka), levikkiin ja lukijakuntaan. Tuon myös esille eroja, jotka havaitsin lehtien välillä.

5.1 Kaksplus

Kaksplus-lehti on alkanut ilmestyä jo v.1969 (Lehtitilaus.fi 2014a). Kaksplus-lehden levikki on 16339 kpl (Otavamedia 2014b). Lehdellä on lukijoita 101000, joista suurin osa on naisia (84%). Naislukijoista vajaa puolet (46%) on iältään 25-34-vuotiaita. Hieman vanhempia lukijoita eli 35-44-vuotiaita lukijoita on 21%. Lukijat on keskimääräisesti profiloitu joko toimihenkilöiksi tai kotiäideiksi, joilla on 0-11-vuotiaita lapsia. (Otavamedia 2014c) Kaksplus-lehden toimitus (Otavamedia 2014a) on määritellyt lehtensä sisällön ja tavoitteet seuraavasti:

”Tietoa, tunnetta ja tosielämää. Kaksplus on vanhemmuusmedioiden ykkönen, jonka äärellä vanhempi voi yhtä hyvin vetää henkeä ja nauttia vertaistuesta kuin tankata tuoreinta tietoa sekä odotuksesta, synnytyksestä ja vauvoista että leikkikäisten ja koululaisten maailmasta plus suomalaisesta perhe-elämästä ja pari suhteesta. Hyväkö äitiys ja rento vanhemmuus. Kasvattajan askelmerkit ja mielenmaisema. Lapsiperheen tavarataivas ja toimiva kotinäyttämö. Perhe-elämän ilot ja surut, haasteet ja huippuhetket: Erilaiset elämäntyylit ja selviytymismallit. Niistä on Kaksplus, lapsiperheen oma lehti tehty.”

Kaksplus-lehdistä löytyy huomattavasti enemmän äiti kotona -artikkeleita (54kpl), kuin kotiäitiartikkeleita (13kpl). Kaksplus-lehdistä löytyi 8 artikkelia koti-isyydestä. Artikkeleissa mainittiin myös isän kotona olosta useamman kerran. Tällöin puhuttiin isyyslomasta, isäkuukaudesta, hoitovapaasta, hoitovuoron vaihtumisesta ja isän kotiin jäämisestä, isän työttömyydestä ja lasten kotihoidosta.

Käydessäni Kaksplus-lehtiä läpi tein seuraavia huomioita. Kaksplus-lehti nostaa edellä mainitussa kuvauksessa keskeiseksi vanhemmuuden käsitteen ja se näkyy myös lehdes-
sä. Naislukijoille viesti on selvä, isänkin kuuluu osallistua. Jaettu vanhemmuus näkyy artikkeleissa siten, että lähes aina kotiäitiartikkeleissa mainitaan myös isä, vähintään etunimellä. Usein artikkelissa on kuvia koko perheestä. Heteronormatiivisuus on näin vahvasti läsnä. Muita perhemuotoja ei kuitenkaan ole täysin unohdettu, vaikka he ovatkin marginaalissa. Kotiäitien joukosta löytyy useampia yksinhuoltajia ja uusperheellisiä sekä yksi naispari ja yksi sateenkaariperhe. Koti-isyydestä on Kaksplus-lehdessä varsin paljon. Vuoden 2013 keväällä, toukokuun pääkirjoituksessa, huomioitiin koti-isät näyttävästi otsikolla ”Totuus koti-isyydestä”. Kirjoituksessa nostetaan esiin, että vanhemmuuden jakaminen on puhuttanut jo jonkin aikaa: äitejä on patisteltu töihin ja isiä kotiin. Oma huomioni on, että syksystä 2012 aina helmikuuhun 2014 saakka koti-isyydestä on ollut, kahta lehteä lukuun ottamatta, systemaattisesti esillä, joko koko pitkissä artikkeleissa tai lyhyemmissä jutuissa. Tämä on selkeä muutos aiempaan. Koti-isyyttä koskevissa teksteissä puhutaan vauvavuoden kokemuksista, elämänmuutoksesta ja urantaakse jättämisestä, vertaistuesta, perheen arjen valinnoista, tasavertaisesta vanhemmuudesta sekä uuden ajan isistä. Kaksi koti-isä artikkelia käsittelee isyyttä pohjoismaissa, Ruotsissa ja Islannissa. Viesti on, että myös Suomessa isien tulisi aktivoitua ja jakaa lastenhoitovastuu äidin kanssa yhä tasavertaisemmin.

Äidin kotona olemista määritellään artikkeleissa termeillä ”kotiäiti”, ”hoitaa kotona”, ”viettänyt äitiyslomapäivää”, ”hoitovapaalla”, ”palaan syksyllä töihin”, ”kotihoitossa”,

”on kotona”, ”äitiyspäivärahalla”. Isän kotona oloa määriteltiin termeillä ”koti-isänä”, ”ollut kotona - - pari vuotta”, ”kotivanhempi”, ”hoitovapaalla”, ”vanhempainvapaalla”, ”kotoilee”. Kotivanhemmuutta voidaan siis kuvata hyvin monin ilmauksin. Mielenkiintoinen isiin liitetty ilmaus on ”kotoilu”, josta syntyy monia mielikuvia: rentous ja stressittömyys.

Kaksplus-lehti määrittelee odotukseksi ”hyväkhön äitiyden ja rennon vanhemmuuden.” Tämä näkyy lehtien palstoilla siinä, että täydellisen perheenäidin kuvaukset ovat historiaa. Epätäydellisyydestä saa ja pitää puhua ääneen. Kotiäiti ja äiti kotona artikkelien aihepiirit vaihtelivat. Kotiäiti -artikkeleissa puhutaan perinteisistä aihepiireistä: muun muassa äidin sairaudesta, ystävydestä ja vertaistuesta, arjesta, yksinhuoltajuudesta, äidin tai lasten harrastuksista, äidin ulkonäöstä, subjektiivisen hoito-oikeuden käytöstä, osa-aikaisesta kotiäitiydestä ja äidin töihin paluusta. Äiti kotona -artikkeleissa puhutaan aiheista laidasta laitaan. On puhetta perinteisemmistä aihealueista: kodin rakentamisesta ja remontoimisesta, perhearjesta, uran ja äitiyden yhteensovittamisesta, synnytyksen jälkeisestä masennuksesta, vauvan odotuksesta ja synnytyksestä, äidin harrastuksesta, suurperheellisyydestä, kasvatuseriaatteista, töihin paluusta, erosta, yksinhuoltajuudesta, sijaisvanhemmuudesta ja väsymyksestä.

Osa Kaksplus-lehden aihepiireistä on selvästi ajankohtaisia: sosiaalinen media ja äidin blogiharrastus, monikulttuurisuus ja kahden kulttuurin kodit, syrjäkylällä asuminen ja äidin osa-aikatyö. Äiti kotona -artikkeleissa tuodaan kuitenkin myös rohkeasti esiin hyvin erilaisia ja koskettaviakin aihepiirejä: äidin tai lapsen sairaus, uskonto, nuori leskeys, äidiksi tulo iäkkäämpänä, lapsettomuus, äitiys vankilassa ja teiniäitiys. Tässä toteutuu mielestäni lehden tavoite ja erilaiset elämäntyyli ja selviytymismallit ovat näkyvissä. Äitiydestä ulkomailla on myös artikkeleita (Saksa, Israel, Intia), aivan kuten isienkin kohdalla. Julkisuudesta tunnettuja äitejä oli mielestäni lehdissä varsin vähän, vaikka perhelehdet usein mielletään paikoiksi, joissa heitä esiintyy. Toisaalta julkisuudesta tunnettujen äitien vähyyteen voi vaikuttaa myös se, että Kaksplus-lehden kannessa

ei läheskään aina esiinny ”julkkisäitiä”.

Muuta kotiäiti tai koti-isä puhetta/ kommentointia löytyy lehdistä paljon. Suurin osa muusta puheesta löytyy pieniltä palstoilta sekä myös pääkirjoituksista, sisällysluettelosta ja kolumneista. Artikkelitasolla kotiäitiys liitetään puheeseen sukupuolirooleista, matkatoista, kauneusleikkauksista, uraäitiydestä, vanhemmuudesta ja kotitöistä.

Jokinen (1997, 138) on tutkimuksessaan tarkastellut vuosien 1969-1992 Kaksplus-lehtiä ja hän kuvaa kuinka lehdessä äiti elää vakituisessa heteroseksuaalisessa parisuhteessa tai on yksinhuoltaja. Äiti kokee työn ja äitiyden toisilleen vastakkaisina, imettää vähän alle vuoden mittaisen ajan, mies on tasa-arvoinen kumppani ja tärkein tukipilari, äitien välillä ei juurikaan ole eroja liittyen seksuaaliseen suuntautumiseen, kieleen tai yhteiskuntaluokkaan. Kun vertaan Jokisen piirtämää kuvaa edellä kuvaamaani nykypäivän Kasplus-lehteen, niin erot on selkeät. Nykypäivän Kaksplus-lehti on monipuolinen ja ajassaan kiinni oleva lehti: äitien erilaisuus on vahvasti esillä, aihepiirit on valittu rohkeasti, kotisyys on noussut vahvasti äitiyden kuvausten rinnalle ja myös ulkomailta on haettu materiaalia sekä kotiäitiyteen että -isyyteen, joten nykypäivän kansainvälisyyskin on läsnä.

5.2 Meidän Perhe

Kaksplus-lehteen verrattuna Meidän Perheen suosio on kiistaton. Meidän Perhe-lehti on noussut suosioon hyvin nopeasti, sillä se alkoi ilmestyä vasta v. 2004 (Lehtitilaus.fi 2014b). Meidän Perhe-lehden levikki on 44676 kpl eli huomattavasti suurempi kuin KaksPlus-lehden. Lehdellä on lukijoita 136 000, joista 89% on naisia. Heistä suurin osa eli 44% on 30-39 -vuotiaita. Lukijoista 24% on 20-29-vuotiaita ja 19% lukijoista on 40-49-vuotiaita. Tässä ikähaarukassa 64% naislukijoista on lapsia, jotka asuvat kotona. Lehti on myös aktiivinen toimija sosiaalisessa mediassa: facebookissa, twitterissä ja meidänperhe.fi sivuilla. Meidän Perhe-lehteä kuvataan seuraavasti (Sanoma Magazines Finland 2014):

”Juuri uudistunut Meidän Perhe tietää mitä suomalaisille perheille kuuluu. Ruuhkavuosiaan elävät äidit ja isät saavat Meidän Perheestä tukea valintoihinsa, apua arjen hallintaan ja hauskoja ideoita yhdessäoloon ja rennompaan perhelämään. Meidän Perhe luo puheenaiheita työpaikan taukokahveille ja hiekkalaatikoiden reunalle, ja antaa eväitä lasten kasvatukseen niin kasvatusalan asiantuntijoiden, tutkitun tiedon kuin vertaistuenkin avulla. ”Kun ymmärrät lasta paremmin, jaksat itsekin paremmin” on yksi Meidän Perheen ydinlupauksista. Ruuhkavuosiaan eläviltä vanhemmilta, lastentarhanopettajilta ja ammattikasvattajilta tuleva runsas palaute kiittelee Meidän Perhettä innostavasta ja kannustavasta otteesta ja monipuolisesta perhekeskeisestä sisällöstä, jonka parissa viihtyy ja saa itkeä ja nauraa. Lukijat ovat vahvasti läsnä ja vuorovaikutuksessa Meidän Perheen eri kanavissa.”

Myös Meidän Perhe-lehdistä löytyi äiti kotona artikkeleita (36kpl) enemmän kuin kotiäiti artikkeleita (13kpl). Kotiäiti/äiti kotona puhetta on kaikkiaan vähemmän kuin Kaksplus lehdessä. Suhteessa artikkelien kokonaisuutensa kotiäiti-sanaa käytettiin Meidän Perhe -lehdessä Kaksplus-lehteä enemmän. Meidän Perhe-lehdistä löytyi vain 3 artikkelia koti-isyydestä. Periaate näyttää olleen, että kirjoitetaan koti-isyydestä artikkeli/vuosi. Koti-isyydestä kertovissa artikkeleissa puhutaan elämänmuutoksesta, uusperheestä ja kasvatuskysymyksistä. Suurimmassa osassa kotiäiti/äiti kotona artikkeleista isä on mukana artikkelissa tai hänet mainitaan vähintään nimeltä. Isän kotona olemisesta (isyysloma, vanhempainvapaa) mainittiin vain neljässä kotiäiti/äiti kotona artikkelissa. Kaiken kaikkiaan koti-isä puhetta on siis vähän ja äidit ovat pääosassa. Perheiden tarkastelu on siis lehdessä hyvin perinteiseen äidinhoivaan liittyvää, ei niinkään jaettuun vanhemmuuteen liittyvää, kuten Kaksplus-lehdessä.

Äidin kotona olemisesta puhutaan hyvin perinteisin termeillä ”kotiäiti”, ”äitiyslomalla”, ”kotihoitossa”, ”perhevapaalla”, ”hoitovapaalla”, ”hoitaa kotona”, ”on kotona” tai äidin kotona oleminen on pääteltävissä vauvan iästä ja elämäntilanteesta. Isän kotona olo kuvattiin termein ”koti-isä”, ”vanhempainvapaalla”. Kaksplussaan verrattuna ilmauksia oli vähemmän ja ne olivat perinteisempiä. Kaksplussassa käytettiin nykykielen vanhemmuuden uusia termejä ”kotoilee” ja ”kotivanhempi”, jotka viestivät modernimmasta otteesta.

Meidän perhe -lehden aiheet ovat varsin perinteisiä, vaikkakin muutamia erilaisiakin aiheita nousee esiin, kuten huumeidenkäyttö ja peliriippuvuus. Nämä aiheet koskettavat kuitenkin hyvin marginaalista osaa kotiäitejä. Kotiäiti -artikkeleissa puhutaan perinteisesti muun muassa perheen rahataloudesta, kasvatuskysymyksistä, osa-aikatöistä, äidin/lasten harrastuksista, julkisuudesta, parisuhteesta, kodinhoidosta, elämänmuutoksesta ja peliriippuvuudesta. Äiti kotona artikkeleissa puhutaan muun muassa äidin masennuksesta, kasvatuskysymyksistä, arjen järjestelyistä, lapsen/äidin/isän sairaudesta tai kuolemasta, epävarmuudesta äitinä, lastenvaatteista, yrittämisestä, uskonnosta, äitiydestä ulkomailla, huumeidenkäytöstä, teiniäitiydestä, perheen sisäisistä kulttuurieroista, yksinhuoltajuudesta ja blogin pitämisestä. Kotiäitiyteen liittyvät aihealueet eivät ole yhtä monipuoliset kuin Kaksplus-lehdessä. Meidän Perhe-lehden tavoitteista nousee esiin perhekeskeisyys ja se näkyykin siinä, että isä on lähes aina artikkelissa mukana. Tavoitteeksi asetettu ”suomalaisten perheiden” kuvaukset näkyy myös siinä, että maahanmuuttajataustaisia tai ulkomaisia kotiäitejä ei artikkeleissa ole esitelty. Heteronormatiivisen perhekuvauksen rinnalla esitetään marginaalissa kuitenkin myös muita perhemuotoja: yksinhuoltajat, sateenkaariperhe (naispari). Kotiäiti/äiti kotona artikkelien joukosta löytyy kuusi julkisuudesta tuttua äitiä. Meidän Perhe-lehden kansikuvassa on lähes aina julkisuudesta tunnettu äiti lapsensa kanssa, mutta usein tämä äiti on työelämässä.

Muuta kotiäiti puhetta/komentointia löytyy lehdistä myös jonkin verran. Puhetta löytyy paitsi sisällysluettelosta, pääkirjoituksista, kolumneista, artikkeleista ja lehden eri aihepiirin palstoilta. Artikkelitasolla kotiäitiys yhdistetään peliriippuvuuteen, nettikäyttämiseen/kiusaamiseen, internetin lastenvaatebumeihin/merkki uskollisuuteen. Useassa artikkelissa kotiäitiys mainitaan lyhyesti ohimenneenä elämänvaiheena (7 artikkelissa). Kotiäitiydestä on myös lyhyitä mainintoja lehden eri palstoilla. Koti-isyydestä mainitaan artikkelien ulkopuolella vain kahdesti: kerran pääkirjoituksessa ja toisen kerran artikkelissa muisteluna "puoli vuotta koti-isänä".

6. KOTIIN JÄÄMISEN DISKURSSIT

6.1 Koti naisen paikkana

Koti naisen paikkana oli kotiäitejä koskevissa artikkeleissa kaikista laajimmin esiintynyt diskurssi, jolla perusteltiin äidin kotiin jäämistä. Valitsemisani koti-isiä koskevissa artikkeleissa tämä diskurssi ei näkynyt.

”Kun mieheni Markun ura lähti nousuun, totesimme ettei tästä tule mitään, jos molemmat ovat jatkuvasti työmatkoilla ja tekevät pitkää päivää.” (3)

Kotiäitiyden valintaa argumentoidaan miehen menestymisellä työelämässä. Voidaan puhua niin sanotusta mieselättäjyydestä, joka määrittää naisen paikkaa. Marja Leena Böökin (2001, 17) mukaan mieselättäjyydellä tarkoitetaan sitä, että vaimon ja lasten riippuvuus miehen elatuksesta on näkyvämpää, kuin miehen riippuvuus vaimon palkattomasti tehdystä työstä. Mieselättäjäys mallissa myös miehen tekemä ansiotyö tunnustetaan paremmaksi panokseksi yhteiskunnalle ja perheelle kuin naisen tekemä työ. Nätkinin (1996, 161) mukaan jo 1900-luvun puolivälissä väestöpolitiikassa luotiin vanhemmuuden kaksoisstandardi: miehen tuli olla perheenelättäjä ja naisen ennen kaikkea äiti.

Oli alusta saakka selvää, että Virpi olisi kotona vuosikymmeniä. – ”Markun äiti oli ollut aina kotiäitinä, ja Markun mielestä äidin on hyvä olla kotona, jos vain viihtyy.” (3)

Patriarkaallinen valta näkyy miehen argumentoidessa, että äidin kuuluu olla kotona. Äidin kotiin jääminen esitetään itsestäänselvytenä. Tätä itsestäänselvyttä perustellaan sukupolven jatkumolla. Naisen näennäinen oikeus valintaan esitetään sivulauseessa: ”jos vain viihtyy”. Ydinperheen ideaali näkyy ilmaisussa ”oli alusta saakka selvää...

vuosikymmeniä”. Tästä voi tulkita, ettei asiasta siis edes keskusteltu. Samoin oletetaan suhteen säilyvän vuosikymmeniä ja naisen haluavan olla kotona vielä vuosikymmenten jälkeenkin. Myös Revon (2007, 234) tutkimuksessa kotihoitoa pidetään kotihoidon puolustuspuheissa ”itsestään selvänä” ja oikeaksi koettuna vaihtoehtona. Kotihoito muuttuu tällöin normatiiviseksi odotukseksi. Katvala (2001, 101) on äitiyden uskomuksia tutkittuaan tullut lopputulokseen, että eri sukupolvia yhdistää yksi uskomus: (hyvän) äidin paikka on kotona, lapsia hoitamassa ja kasvattamassa. Vuoren (2004, 51) mukaan äidinhoivan malli rakentuu sille oletukselle, että äidillä on kykyä pitää huolta pienistä lapsista.

”Pitkän kotiäitiyden onnistumisen edellytys on, että parisuhde on vahvalla pohjalla ja että mies antaa päätökselle täyden tukensa.” (3)

Nainen argumentoi kotiin jäämistään sillä, että parisuhde on kestävä ja mies antaa päätökselle täyden tuen. Naisen voi kuitenkin tulkita alistuneen miehensä tahtoon. Nätkinin (1991, 12) mukaan naisen kyky tuottaa lapsia ja hoivata heitä käsitetään oikeaksi ja muuttumattomaksi naiseudeksi, ”naisen luonnoksi”. Ydinperhe ideaalissa tällaista pidetään juuri itsestäänselvyytenä, asiat on ongelmattomia ja muuttumattomia. Vuoren (1991, 55) mukaan feministiteorioissa naiset ovat vaimoina alistettuja: he asettuvat ja heidät asetetaan ”toisiksi” suhteessa mieheen. Aineistoni artikkeleissa puhutaan pitkän tähtäimen kotiäitiydestä, jolloin kotona ollaan koko lasten lapsuusaika tai ainakin koko pikkulapsivaihe. Kotiäitiyden valinnan esitetään perustuvan yhteiseen päätökseen puolisoitten välillä.

Nätkinin (1996, 153, 160) mukaan 1960-luvulla tapahtui ns. diskursiivinen käänne: tasa-arvodiskurssi haastoi kristillis-siveellisen ja väestöpoliittisen diskurssin ja individualistinen naisdiskurssi haastoi maternalistisen naisdiskurssin. Tutkimusaineistostani maternalistinen äidinhoivaan liittyvä diskursiivinen perinne nousee kuitenkin yhä tänäkin päivänä vahvasti esiin.

”Markku tulee yleensä töistä kotiin iltakahdeksalta.” Markku on hyvässä asemassa tietohallintojohtajana. Silti perhe on tinkinyt monesta asiasta kotiäitiyden ja lasten harrastusten hyväksi. – Hänen (äidin) eläketurvaansa parannettiin lisävakuutuksella ja kaikki omaisuus on molempien puolisoiden nimissä. (3)

Kotiäitiyden valinnan argumentteihin liittyy myös perheen taloudellinen tilanne. Perheiden kerrotaan käyvän neuvottelua taloudellisen hyödyn ja äidin kotona pitämisen välisestä suhteesta. Miehen menestyminen työelämässä vahvistaa perinteistä ”kotirouvan” kuvaa. Perheessä ollaan valmiita uhrauksiin, koska äitiys itsessään nähdään merkittävänä arvona.

Revon (2007, 234) mukaan kotihoidon ensisijaisuuden rinnalla korostuu se, että valitsemisen rinnalla tuotetaan erilaisia taloudellisia, rakenteellisia ja ideologisia ehtoja. Ulla Kinnunen, Kaisa Malinen ja Katja Laitinen (2009, 128) ovat tutkineet työn ja perheen yhteensovittamista pikkulapsiperheissä. Heidän mukaansa miehet tekevät ylitöitä naisia enemmän. Miesten viikkotyöaika oli keskimäärin 45 tuntia, kun se naisilla oli 40 tuntia. Tilastokeskuksen (2013, 171, 173) mukaan mies on velvoitettu ansaitsemaan ja se voidaan nähdä miehen voimavarana pidemmällä tähtäimellä. Perheellisillä miehillä on parempi tulotaso kuin perheettömillä miehillä. Kaikista lapsiperheiden pariskunnista 80%:lla naisten tulot jäivät alle puoleen puolison tulokertymästä ja vain 20% äideistä ansaitsi puolisoaan paremmin.

...elämä menee jääkiekkouran ehdoilla. Piritta on valinnut kotiäitiyden. (11)

”Nykyään on ammatteja, jotka vaativat siirtymistä ulkomaille ja silloin toisen ura jää väistämättä tauolle. Uudessa paikassa minä olen äitinä ollut se pysyvä tekijä.” (11)

Kotiäitiys kuvataan naisen omana valintana. Valinta on kuitenkin hyvin näennäinen, ellei miehen menestyvä ura anna mahdollisuutta äidin työssäkäynnille. Nykyään mediassa käytetään usein sanaa ”kiekkovaimot”, joka tarkoittaa käytännössä samaa kuin kotirouva tai kotiäiti. Maailmalla menestyneistä jääkiekkoilijoista on tullut uusi ammattiryhmä, joiden vaimoista kirjoitetaan perhelehtien palstoilla. Naisen kotiin jäämistä argumentoidaan ”pysyvyydellä”, joka viittaa perinteiseen naisen paikkaan lasten hoivaajana ja perheen koossa pitävänä voimana.

Vauvakuume velloo kovempaa kuin ikinä. Utta se ei ole. Katri on haaveillut vauvasta jo kauan. (2)

”Kun Elisa oli kaksivuotias, toisen lapsen saaminen alkoi tuntua houkuttelevalta ajatukselta. Vasta ostettu talokin oli turhan iso kolmelle.” (6)

”Raskaus pakotti kotiin. Se oli unelmien täyttymys.” (10)

Artikkeleissa naisten argumentoidaan haaveilevan perheestä ja kotiäitiydestä. Tekstissä äitiys kuvataan ”haaveeksi”, ”houkuttelevaksi” ja ”unelmien täyttymykseksi”. Naisten halua kuvataan sanalla ”vauvakuume”, joka on kulttuurissamme hyvin vakiintunut naisen paikkaa määrittävä metafora. Nainen argumentoi kotiin jäämistä ja lapsen hankkimista myös käytännöllisyydellä: kodissa on vielä tilaa uudelle lapselle. Vuoren (2001, 21) mukaan vanhemmuudesta tuli maailmansotien jälkeisellä kaudella sukupuolikysymys, erityisesti naiskysymys. Äitiys nähtiin hyvin käytännöllisenä asiana. Äiti loi kotona perustan fyysisesti terveiden ja kansalaiskuntoisten lasten kasvulle. Isän asema nähtiin ”huoneen haltijana”.

”Yli nelikymppisenä mahdollisuus tulla spontaanisti raskaaksi on pieni, eikä toivoa parane elätellä. Puolentoista vuoden kuluttua huomasinkin olevani raskaana.” – ”Meni kymmenen viikkoa (synnytyksestä), ennen kuin tajusin odottavani jälleen.” (5)

Milla tuli raskaaksi heti, kun lapselle annettiin lupa tulla. Seurustelua oli takana pari kuukautta. (5)

Kotiin jäämistä argumentoidaan myös sillä, että miehen löytämisen myötä perheen perustaminen tulee naiselle ajankohtaiseksi. Nainen etsii miestä kuin kultaa ja ”yllätysraskaus” ei todellisuudessa näyttäydy sellaisena. Kotiäitiyden valintaa argumentoitiin myös äidin iällä. Äidin iän voi tulkita vaikuttaneen perheen perustamiseen ja kotiäidiksi jäämiseen. Minna Kelhä (2009) on väitöskirjassaan tutkinut normitetun elämäntavan mukaan ”oikeanikäistä” äitiyttä. Hän on tutkinut Vauva- ja Kaksplus-lehdistä muun muassa sitä, minkä merkityksen eri ikäiset äidit antavat iälle ja aikuistumiselle. Hän on huomoinut tutkimuksessaan, että vain harva 40-vuotias äiti kertoi tietoisesti lykänneensä perheen perustamista. Äitiyttä oli sen sijaan lykätty pitkän opiskeluaajan, taloudellisen epävarmuuden, oman epävarmuuden ja kumppanin puutteen takia. Omassa aineistossani äidit argumentoivat kotiin jäämistä ja perheen perustamista juuri sopivan kumppanin löytymisellä.

Yhteisiä lapsia ei erityisemmin suunniteltu, niitä vain alkoi tupsahdella. Moni on kysynyt, ovatko he uskavaisia. Mutta Anu ja Janne vakuuttavat, että lapsia on syntynyt ihan vain siksi, että lapset ovat niin ihania. (8)

Suurperheessä, johon kaikki lapset toivotetaan tervetulleeksi, äidin kotiin jääminen esitetään itsestäänselvytenä, koska lapsista tykätään ja heitä halutaan hoitaa. Voidaan puhua ns. luonnollistamisesta, jossa äiti asettuu rooliinsa luontaisesti kun lapsia vain ”tupsahtelee” tuon tuosta. Suureen lapsilukuun liitetään kulttuurisesti yhä uskonnollinen vakaumus. Nätkin (1996, 175) on aineistostaan huomoinut, että enemmän kuin kolme lasta synnyttäneiden naisten tarinat jakaantuvat kauhukertomuksiin ja kuvauksiin mutkattomasta ”putkauttelusta”. Molemmat ääripäät näkyvät myös omassa aineistossani. Tilastokeskuksen (2014) mukaan vain 5% suomalaisista lapsiperheistä on vähintään neljä lasta.

”En halunnut yhtäkään näistä lapsistani. He syntyivät vastoin tahtoani.” – ”En pohtinut äitiyttä etukäteen. Vanhoillislestadiolaisille lapset vain tulevat.” – ”Toiset ymmärtävät, että minulla on ollut vaikeaa. Toiset taas sanovat, että älä ole tuollainen marttyyri.” (9)

Omassa aineistossani suurperheen äitejä oli kaksi, joista toisella oli taustalla uskonnollinen vakaumus. Naisen paikka uskonnollisessa yhteisössä esitetään itsestäänselvyytenä. Äitiys näyttäytyy alistetulta ja pakotetulta. Äitiyden ”unelma” näyttää romuttuvan, mikäli äiti ei saa päättää omasta ruumiistaan.

Nätkin (1996, 175) on huomioinut omassa tutkimusaineistossaan, että uskonnolliset vaikuttimet ovat äitien kerronnassa yleisempiä kuin esimerkiksi väestöpoliittiset syyt. Samoin puolisoiden välinen harmonia ja naisen ruumiillinen nautinto lapsista (eritoten vauvoista) on ollut syy hankkia lapsia. Nätkinin mukaan lapsiluvun perusteluja ei useinkaan esitetä ja vaikuttimia on ajoittain vaikea lukea tekstistä siitä syystä, että ne ovat kulttuurisia itsestäänselvyyksiä. Nätkinin (1996, 179) mukaan liian monen lapsen syntyminen vie naisen arvon ja statuksen alaspäin ja hänestä tulee ”vain äiti” - loppuun kulutettu synnytyskone, joka ei voi pitää huolta itsestään. Modernin kaksilapsisjärjestelmän kannattajien näkökulmasta äidillä pitää olla muutakin elämää.

”Yhtä hyvin kotiin olisi voinut jäädä Timo. Siinä vain kävi niin, että kun naisopettaja ja miesopettaja (molemmat historianopettajia) hakivat molemmat töitä, mieshän ne aina sai.”

Myös työttömäksi jääminen esitetään naisten teksteissä synnä perheen perustamiselle ja kotiin jäämiselle. Kotiäitiys tuottaa äidille paikan yhteiskunnassa. Kotiäitiyden kautta naisen esitetään kokevan hyväksytyksi tulemista ja vahvistavan omaa itsetuntoaan. Epätasa-arvo ja syrjintä tuotetaan lehdessä itsestäänselvyytenä eli faktana, jolle ei mitään voi. Nainen ei nouse vastustamaan syrjintää, vaan siirtyy takavasemmalle hoitamaan lapsia ja jää näin omasta tahdostaan miehen elatuksen armoille.

”Haluan olla heille aidosti läsnä. Vähemmän suorittamista, vähemmän tavaraa, vähemmän kiirettä, enemmän aikaa ja rakkautta.” – ”Olen elänyt vastoin arvojeni.” – Sirpa oppi jo lapsena, että suorittamalla saa hyväksyntää. Nyt, työttömänä kotiäitinä, hän on vapaa syyllisyydestä ja ulkoisista odotuksista. (4)

Naisen paikkaan kotona liittyy myös oleellisesti kotiäitiyden arvostus. Arvostus pönkittää naisen paikkaa äitinä kotona. Naisen esitetään arvostavan omaa kotiäitiyttään ja kokevan olevan korvaamattoman tärkeä lapsilleen. Äidin esitetään valitsevan kotiäitiyden vahvistaakseen omaa itsetuntoaan. Tuula Gordonin (1990, 60-61) haastattelemat äidit suhtautuivat eri tavoin äitiyden tuomaan sosiaaliseen arvostukseen. Nuori äiti koki, että äitiys ”ankkuroi” naisen ”kunniallisten” joukkoon, kun taas työelämässä jo pitkään ollut äiti koki, että hän oli täysin aliarvostettu, hyödytön yhteiskunnalle miehen elättäessä häntä. Gordon kuitenkin huomauttaa, että arvottomaksi itsensä tuntenut äiti oli äitiyslomalla. Omaan tutkimusaineistooni peilaten voisi sanoa, että suomalaisäidit kokevat tarvitsevansa nimenomaan yhteiskunnan arvostusta, joka pönkittäisi heidän itsetuntoaan äiteinä. Puolison arvostusta ei koeta yksinään riittäväksi.

Nätkinin (1996, 195) äitiyden tarinan normatiivisena määrittäjänä toimii heteroseksuaalisuus, sillä avioliitto ja mies ovat keskeisiä kertomuksissa. Äitiys osoittautuu heteroseksuaaliseksi tai sukupuolistuneeksi konstruktioksi. Miessuhteen kanssa tarinoissa kilpailee äidin työ. Myös omassa aineistossani isät ovat useimmiten artikkeleissa mukana, jolloin kaikki kerrottu peilautuu mieheen.

6.2 Perheen hyvinvointi

Perheen hyvinvoinnin diskurssi esiintyi sekä kotiäiti että koti-isä artikkeleissa. Äidin ja isän kotiin jäämistä perusteltiin niin lasten, äidin, isän kuin vanhempienkin hyvinvoinnilla. Myös Revon (2007, 235) tutkimuksen mukaan kotihoitoa perustellaan pitkälti lapsen etuun pohjaavin argumentein. Lapsen etu on vanhempien läsnäoloa ja kodinomaista hoitoa.

”Minusta tuntui, etten ole missään kokonainen. Töissä en voinut joustaa enkä venyä, kun tiesin, että minua odotetaan kotiin.” - ”Lasten tarhapäivät venyivät pahimmillaan kymmenen tunnin mittaisiksi, ja kun äiti tuli illalla kotiin, tytöt kiipesivät syliin halittaviksi eivätkä halunneet lähteä siitä lainkaan pois.” (3)

Äiti argumentoi kotiin jäämistä työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen vaikeudella. Työn esitettiin hallinneen elämää ja vaikuttaneen sekä vanhempiin että lapsiin. Koko perheen elämä oli aikataulutettua, päivät venyivät pitkäksi eikä joustamisen mahdollisuutta ollut. Tässä on nähtävissä nykypäivän työelämän vaativuus. Äideiltä odotetaan joustavuutta, johon he eivät kykene lasten takia. Äiti syyllistyy, sillä hän ei kykene äidinhoivaan siinä määrin kuin haluaisi. Äidin ensisijaisuus lapsiin nähden on nähtävissä, sillä isän roolista vanhemmuuden jakajana ei puhuta.

Kinnunen ym. (2009, 132-135) ovat omassa tutkimuksessaan havainneet, että 20 % vanhemmista kokee työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen vaikeana ja kuormittavana. Kuormittavuuden kokemus liittyy vanhemmuuden rajoittavuuteen ja stressaavuuteen, työn aikapaineisiin, työn ja päivähoidon yhteen sopimattomiin aikatauluihin ja kotona työn vuoksi tehtäviin uhrauksiin. Naiset kuvasivat miehiä useammin haastavia tilanteita perheen ja työn yhteensovittamisessa. Naisista 58% koki, että aikaa perheelle oli liian vähän. Naiset vastaavat yhä suurimmaksi osaksi perheen arjesta, joten naisten voi arvela kokevan paineita sukupuoliroolinsa vuoksi.

”Jo esikoiseni ollessa pieni, mietin, mitä muistan elämästäni vanhana. Muistanko ne hetket, kun puurran töissä vai ne hetket, kun Nuppu on sylissäni? Silloin jatkoin kuitenkin työkeskeistä elämääni.” – ”Elimme yli varojemme, luotto tapissa koko ajan. Se oli sitku-elämää.” – Sirpa oli pitkään haaveillut kotiäitiydestä. ”Olisi mukava olla kotona siihen asti, kun nuorinkin on koulussa. Nyt siihen olisi mahdollisuus, kun oma yritykskin oli mennyt.” (4)

Äiti argumentoi kotiin jäämistään myös sillä, että se on ollut heidän haaveensa. Haave on realisoitunut kuitenkin todeksi vasta yrityksen kaatumisen myötä. Haaveen toteuttamiseen on liittynyt muun muassa liiasta materiasta ja kulutuskeskeisyydestä luopumista sekä työkeskeisyydestä luopumista. Kotiäitiys kuvataan tässä unelmana, jonka voi toteuttaa vielä silloinkin kun lapset ovat isompia. Kotiäitiyden unelman toteuttamiseen liittyy syyllisyys siitä, ettei ole ollut läsnä lasten elämässä tarpeeksi. Työ kuvataan ”puurtamiseksi” eli asiana, joka ei ole ollut miellyttävää ja mielihyvää tuottavaa.

”Haluan heille onnellisen lapsuuden, rakastavat vanhemmat ja tasapainoisen elämän.” (9)

”Sirpasta on tärkeää olla kotona, kun lapset tulevat koulusta ja palavat halusta kertoa, miten koulupäivä meni” – ”Toivon, että valintojeni ansiosta lapsista kasvaisi ehjiä, rohkeita, avoimia ja itseään arvostavia. Imurointi, pyykinpesu tai jopa palkkatyö voivat odottaa, kun lapset tarvitsevat huomiotani ja läheisyyttäni.” (4)

Lisäksi äidit argumentoivat kotiin jäämistä lasten hyvinvoinnilla. Lasten kasvattaminen ja onnellisen lapsuuden tarjoaminen nähdään tärkeänä. Molempien vanhempien roolia korostetaan. Äidit argumentoivat, että on tärkeää olla kotona lasten tullessa koulusta kotiin. Äitiys esitetään täynnä velvoitteita olevana asiana, jossa tärkeintä on kuitenkin lasten huomioiminen.

Kelhä (2009, 48) on omassa tutkimuksessaan tehnyt havainnon, että yhteistä kaikille äitiyden kertomisen tavoille on se, että äidit pyrkivät perustelemaan erilaiset valinnat ja ratkaisut ”lapsen tarpeilla” ja ”lapsen parhaalla”. Kelhän mukaan äitiydestä on miltei mahdotonta puhua ilman moraalista näkökulmaa eli ovatko äidin toimet hyväksi lapselle ja onko äiti hyvä vaiko huono. Samansuuntaisen huomion voi tehdä myös omasta äitistöstäni: lapset ovat valintojen keskiössä. Äitien puhe heijastelee halua olla hyvä äiti.

Mia aikoo palata työhönsä Mehiläisen työterveyslääkäriksi osa-aikaisesti ensi vuoden lopussa. – Työn ja perheen yhdistäminen onnistuu kyllä. Lasten ehdoilla kuitenkin mennään.” (5)

Kun perheen kuopus Martin, 13, meni tokaluokalle kouluun, äiti aloitti sijaisopettajan työt kehitysvammaisten lasten erityisluokassa. Opettajan töitä hän tekee, kun ehtii (kotiäitiydeltään). (3)

Kotiäitiyden valinnan argumenttina aineistossa esitetään myös mahdollisuus osa-aikaiseen kotiäitiyteen. Se näyttää mahdollistavan äidin menestymisen työelämässä. Toisaalta osa-aikainen kotiäitiys näyttäytyy lohdutuspalkinnolta, jossa äidin työssä käymisestä aiheutuva syyllisyyden taakka ei ole niin suuri. Kotiäitiartikkeleissa yllättävää oli se, että äidit kokivat olevan osa-aikatyössä nimenomaan ”osa-aikaisia kotiäitejä”. Tällaista käsitettähän ei juurikaan arkipuheessa käytetä, mutta perhelehdessä on luultavasti haluttu korostaa, että hyvin toimeentuleva äiti ei näe ongelmaa työn ja perhe-elämän yhdistämisessä. Äitiys näyttäytyy näin ollen ensisijaisena ja äidin osa-aikatyö toissijaisena.

Sari päätti jättää pitkän työuransa ja vakituisen työpaikan. Ei vuodeksi pariksi, vaan Marian ja Millan koko lapsuuden ajaksi. Tosin hän alkoi heti etsiä kaupallisen alan ammattilaiselle sopivaa puolipäivätyötä läheltä kotia ja löysikin työpaikan puolen vuoden etsimisen jälkeen. Äitiys on kuitenkin hänen ykkösammattinsa, tärkeysjärjestyksessä ensimmäinen. (3)

Äitiys esitetään tässä ”ykkösammattina”. Äiti on valmis tekemään myös uhrauksia ja kompromisseja. Kotiäitiys kuvataan tässä ammattina muiden joukossa, vaikka näin ei todellisuudessa olekaan. Nätkin (1996, 193, 233, 237) nimittää äidin ja lapsen kiinteää suhdetta maternalistiseksi kiintymykseksi. Irtautumista maternaalisuudesta kuvattiin siten, että naiset ottivat omaa aikaa, toteuttivat itseään, menivät töihin tai lähettivät lapset maailmalle. Äitiydestä irrottautuminen tapahtuu yleensä asteittain ja äitiyden intensiivisyys vähenee lasten kasvaessa. Maternalistinen diskurssi uusintuu naisten ammatillisissa käytännöissä ja poliittisissa liikkeissä.

Aineistossani äidit esitetään sekä urasuuntautuneina äiteinä että äiteinä, joiden haaveet työelämästä ovat heränneet vasta kotiäiti vuosien jälkeen. Gordonin (1990, 68-71) mukaan naisen työssä käymisessä ei aina ole kyse uran luomisesta, vaan esimerkiksi oman identiteetin vahvistamisesta, rahasta tai itsensä toteuttamisesta vapaaehtoistyössä. Aineistossani kaikki äidit näyttävät hyvinä äiteinä, joille lapsen paras on etusijalla. Äitien tekemät valinnat luovat merkityksiä hyvästä ja onnistuneesta kotiäitijajasta naisten elämässä. Äitiys oikeuttaa kotiin jäämisen. Kelhä (2009, 53) on omassa tutkimuksessaan huomionnut, että äidit kaipasivat työn ja perheen yhteensovittamiseen joustavuutta, kuten mahdollisuutta osa-aikatoihin.

Myös koti-isät argumentoivat kotiin jäämistään perheen hyvinvointiin liittyvillä seikoilla. Argumentit erosivat kuitenkin jonkin verran äitien esittämistä argumenteista.

”Elintasosta täytyy tinkiä, kun saa lapsia. On aina valinnoista kiinni, mikä on tärkeintä tällä hetkellä. Kallis pihvi vai läheisyys lapseen?” (17)

”Jotkut miehet ajattelevat vain rahaa. Minusta lapsen kanssa oleminen on niin paljon materiaa tärkeämpää!” (15)

”Olen selittänyt heille (isommille lapsille), että teen nyt vähemmän töitä, jotta voisin olla enemmän perheen kanssa. Se tarkoittaa, että Särkänniemen sijaan mennään retkelle metsään, ja lapset ymmärtävät sen.” (13)

Isille kotiin jäämisen argumentteihin liittyi perheen talous. Isät näyttävät olevan puolustuskannalla eli he haluavat tehdä selväksi omat motiivinsa kotiin jäämiselle. Perheen rahallisesta hyvinvoinnista täytyy tinkiä koti-isyyden hyväksi. Koti-isyyttä tuotetaan valintana, johon kuka tahansa isä pystyisi jos vain haluaisi. Isät on perinteisesti mielletty per-

heen elättäjiksi. Isien kommenteissa naiselättäjyydelle ei anneta sijaa, vaan halutaan korostaa, että vähemmälläkin rahalla pärjää. Böök (2001, 92) on tutkinut vanhemmuuden diskursseja työttömyystilanteessa ja huomionut, että naistenlehdissä erityisesti äidillä on lupa jakaa erityisesti kotitalouteen liittyvää tietämystään. Naisten ja äitien legitimoituja puheenaiheita ovat säästäminen ja tinkiminen. Omassa aineistossani nimenomaan koti-isät puhuvat perheen taloudesta ja säästäväisyydestä.

”Koti-isyyden ja yrittäjyyden ansiosta molemmat vanhemmat saavat olla paljon kotona. Toisaalta kotona on syytäkin viihtyä, koska eläinten hoidon takia jommankumman vanhemman on oltava aina paikalla.” (14)

Koti-isäksi jäämistä argumentoidaan myös perheen kokonaistilanteella, johon liittyy yrittäjyys (äidin hevosharrastus). Isä näyttää siis asettavan äidin hyvinvoinnin etusijalle. Isä on alistunut rooliinsa, koska hänen on tuettava äidin elämäntilannetta. Isän ”on syytä” viihtyä kotona eli isällä ei ole perinteistä koti-isyyteen liittyvää valinnan mahdollisuutta.

Heimirin käsityksen mukaan läsnä olevasta isästä hyötyvät etenkin pojat. Hyvä yhteys isään auttaa silti jokaista lasta ymmärtämään omia tunteitaan ja kestämään stressiä. Se taas vähentää kouluongelmia. (15)

Kotiin jäämistä argumentoitiin myös etenkin poikalapsen hyvinvoinnilla: hyvän isäsuhteen oletetaan kantavan lasta pitkälle. Isä nähdään lapsen kasvun ja kehityksen turvaajana, roolissa, johon usein liitetään äiti ja äidinhoiva. Böökin (2001, 108) mukaan isyyden puheesta on tunnistettavissa erilaisia miehen malleja, joita erityisesti poikalapselle halutaan välittää. Vuori (2004, 49) puhuu ”maskuliinisen isän mallista”, jossa isän yhteiskunnallinen tehtävä on olla kasvaville pojilleen miehen malli.

”Nyt luodaan pohja tytön tulevaisuudelle” – ”Minulla on tosi hieno fiilis! Seuraavat kolme kuukautta saan olla kaikessa rauhassa tytön kanssa”. (15)

”Tämä on niin tärkeää aikaa, kun suhteemme on vasta muotoutumassa” (15)

”Odotan, että voisin luoda vielä entistä läheisemmän suhteen lapseeni. Nyt jännittää, kuinka saan pidettyä näppini erossa työstäni, koska se on minulle tosi rakasta.” (16)

Useat isät argumentoivat kotiin jäämistään lapsen hyvinvoinnilla. Heille kotonaolo näytetään tärkeänä isä-lapsi suhteen syntymisen näkökulmasta. Isät potivat kuitenkin syyllisyyttä työstä. Työ oli tärkeä osa elämää, joten siitä jättäytyminen koettiin vaikeaksi. Böökin (2001, 109, 118) mukaan isät iloitsevat vanhemmuudesta ja koti-isyys näyttäytyy usein myönteisenä uutena mahdollisuutena isien puheissa. Nämä ”uudet isät” ovat oppineet, kasvaneet ja kehittyneet persoonina sekä kohdanneet jotakin uutta.

Äitien ja isien esittämät argumentit perheen hyvinvoinnista erosivat toisistaan. Äidit argumentoivat kotiin jäämistä sekä omalla että lapsen hyvinvoinnilla, johon liitettiin pitkäaikaiset haaveet kotiäitiydestä sekä osa-aikainen kotiäitiys. Isät taas argumentoivat ai-noastaan lasten hyvinvoinnilla, eivät omallaan. Isille koti-isyys nosti esiin kysymyksen rahasta. Äideille työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen näyttäytyi haasteena, kun taas isillä se ei näyttäytynyt ongelmana. Riitta Jallinoja (2006, 107) kutsuu kotivanhemmuutta puolustavaa keskustelua ”familistiseksi eetokseksi”, jossa puhutaan perhearvoista ja perheen hyväksi tehdyistä ratkaisuista.

6.3 Jaettu vanhemmuus

Jaetun vanhemmuuden diskurssi näkyy aineistossani koti-isä artikkeleissa. Isää jää äidin sijaan kotiin ja ottaa osaa lapsen hoitoon ja kasvatukseen. Revon (2009, 85) mukaan jaettu vanhemmuus näyttäytyy erityisesti silloin, kun työssä käyvät äidit puhuvat arkielämästään ja perheen ja työn yhteensovittamisesta. Nämä ongelmat esitetään kuuluvan myös isälle. Revon mukaan kotihoitoa koskevassa puheessa jaettu vanhemmuus saa hyvin vähän sijaa, mutta omassa aineistossani se näkyy selvästi.

”Asiat tulee tehdä niin, että ne tuntuvat hyviltä ja omilta. Siihen haluaisin muutenkin elämässä pyrkiä, että tekisin asioita, jotka tuntuvat hyviltä ja omilta, enkä niitä, mitä muut minulta odottavat tai millä mahdollisesti saan jonkun kateelliseksi.” (13)

Hän, ”Ekoisi”, haluaisi opettaa lapselleen heikoimmista välittämistä, luonnon suojelua ja halua vaikuttaa asioihin: ei tarvitse tyytyä siihen, miten asiat ovat, sillä niitä voi muuttaa.” (16)

”Koti-isyys on arvovalinta.” (17)

Koti-isä artikkeleissa koti-isyys esitetään isälle luontaisena valintana, joka tapahtuu isän omasta tahdosta. Isän täytyy saada tehdä valintoja sen mukaan, mikä tuntuu hyvältä. Isät argumentoivat kotiin jäämistään sillä, että he haluavat toimia perinteestä poikkeavalla tavalla ja toisten mielipiteistä välittämättä. Koti-isyiden valitsee ne, jotka arvostavat sitä. Kotiin jäämistä argumentoitiin myös lasten kasvatuksellisilla kysymyksillä. Jallinon (2006, 147) mukaan silloin kun työ ja perhe nähdään ”arvona”, on jokaisen tehtävä henkilökohtainen ratkaisu arvoihinsa perustuen. Kotivanhemmuuden ideologisointi tekee perheestä ”arvon”. Jani Kolehmainen (2004, 101, 103) mukaan isyys saa arvon yhtenä uutena ”miehekkään” toiminnan kenttänä. Isä voi osallistua kunniallisesti lastensa hoitoon, vain niin, ettei teeskentele olevansa äiti.

”Jännittää, tullaanko lastani kiusaamaan siitä, että hänellä on näin friikit vanhemmat. Hän saa kuitenkin kokea, että kotona hänestä välitetään. Toivon, että hänestä tulisi niin vahva, ettei hänen tarvitse olla samanlainen, kuin muut.” (16)

Aikaisemmin IT-alalla järjestelmäasiantuntijana työskennellyt Henri viihtyy koti-isänä mainiosti. ”Olen outo muutenkin, lapset ja eläimet ovat aina pitäneet minusta. Kotona on hyvä olla, mies toteaa hymyillen.” (14)

Omassa aineistossani korostuu isien vastuunotto. He haluavat toimia lapsilleen rooli-mallina. Koti-isä artikkeleissa isät esitetään kuitenkin myös kummajaisina, sillä isistä käytetään sanoja ”outo”, ”friikki”. Isyys peilautuu tässä kotiäitiyteen, joka näyttäytyy normaaliutena. Isän kotona viihtymistä korostetaan ja sitä, että lapset voivat viihtyä yhtä lailla isän hoidossa. Isät esitetään osin epävarmoina omasta isyysidentiteetistään.

”Ihanne olisi, jos perhe pystyisi tulemaan toimeen yhden ihmisen työpanoksella. Yritämme jakaa taakkaa Saran kanssa mahdollisimman tasan, jotta kumpikin ehtisi olla lasten kanssa.” (13)

Äiti esitetään perheen elättäjänä yrittäjänä ja isä nauttii kotona olosta. Isän esitetään osallistuvan äidin yritykseen, jotta äidin taakka ei kasvaisi liian suureksi ja myös hän saisi aikaa perheen ja lasten kanssa. Isä tukee taustalta, kun äiti tekee töitä. Työssäkäynti näyttäytyy isälle pakollisena taakkana.

”Meillä oli sopimus vaimon kanssa: jos haluan lapsen, niin jään myös kotiin. Vaimolla on kolme lasta ennestään, joten hänelle tämä oli jo tuttua.” – ”Onni ja ylpeys loistavat isän kasvoilta. Yölläkin, kun Max herää ja itkee, hän tulee minun kainalooni. Se on aivan ihana tunne!” (17)

Isä argumentoi kotiin jäämistään sillä, että se vaadittiin, jotta hän sai oman lapsen. Äiti on hylännyt roolinsa lapsen hoivaajana ja isä on tehnyt oman henkilökohtaisen ratkaisunsa. Isä esitetään tässä lohduttajan roolissa, joka perinteisesti kuuluu äidin rooliin. Isän kuvataan tehneen oikean ratkaisun ja nauttivan nyt lapsestaan suunnattomasti. Tässä vahvistetaan isädiskurssia. Isän kotiin jääminen näkyy tässä myös tasa-arvo kysymyksenä.

”Yhdeksän kuukautta kotona oli liikaa” (16)

”Silloin alkoi turhauttaa. Olin kotona työttömänä, hoidin vauvaa, eikä mitään alkanut löytyä.” (15)

Koti-isyys on ollut Mikon mielestä hienoa ja kasvattavaa, vaikkei se alun perin hänen suunnitelmiinsa kuulunutkaan. (18)

Koti-isyys näyttäytyy myös elämäntilanteesta johtuvana pakkona. Työttömyyden esitettiin vaikuttaneen päätökseen jäädä kotiin. Jos nainen näkee työttömyyden mahdollisuutena, niin miehelle se alkaa näyttäytyä pakkona. Isien esitettiin suhtautuvan tilanteeseen melko ristiriitaisesti. Böök (2001, 108) puhuu kapinadiskurssista, jonka työttömyys legitimoit. Böökin mukaan koti-isän kapinointi rikkoo kulttuurisia normeja.

(Lapsen) syntymän aikaan Thordurin vaimo koki, ettei voi niin tärkeällä hetkellä jättää työtään. ”Minä taas olin vasta valmistunut dokumenttiohjaaja ja fleelancer. Tienasinkin vähemmän. Järjestely sopi minulle hyvin.” (15)

Kun Naval oli kymmenen kuukautta, Sunita palasi töihin lastenhojaajaksi, ja

työttömäksi jäänyt Mikko jäi pojan kanssa kotiin. Kaksi kuukautta koti-isänä on saanut Mikon arvostamaan sujuvaa arkea. (18)

Isät argumentoivat kotiin jäämistään myös sillä, että he halusivat tukea äidin uraa ja työntekoa. Lapsen syntymän jälkeen perheen tilanne saattoi olla eri, kuin lasta suunniteltaessa. Mies on puolisoaan vähemmän tienaava tai työtön, joten kotiin jäämistä pidetään perheen rahatalouden kannalta järkevänä ratkaisuna.

Gustaf on jakanut vanhempainvapaan vaimonsa kanssa tasan: molemmat ovat kotona yhdeksän kuukautta. ”Jos vaimoni olisi ominut hoitovapaat, meille olisi tullut riitä.”(17)

”On kaikkien hyöty, että vastuu lapsista on molemmilla puolisoilla. Silloin naisetkin pärjäävät paremmin työelämässä ja isät saavat enemmän hoivaajan roolia. Ehkä avioerotkin vähenevät, kun äitien paine kotona vähenee.” (15)

Isät esitetään tasa-arvon esitaistelijoina, joilla itsellään on halu muuttaa äidin ja isän perinteisiä rooleja. Tätä perustellaan myös naisen edulla, joka näkyy työelämässä. Myös avioerojen esitetään vähenevän, mikäli isä jakaa vanhemmuuden. Nätkinin ja Vuoren (1996, 164, 233, Vuori 1991, 57) mukaan isän diskurssiivinen kategoria muodostui 1970-luvulla, kun alettiin yleisesti korostaa isyyden merkitystä. Isästä tuli aktiivinen vanhempi, joka ei enää ollut pelkkä siittäjä tai elatusvelvollinen. Tasa-arvo diskurssin myötä alettiin puhua sukupuolineutraalista vanhemmuudesta. Tasa-arvon ideasta johdettiin jae-
tun vanhemmuuden idea.

Vuori (2004, 38, 46) puhuu vanhemmuuden tasa-arvomallista, jossa sukupuoliero ajatellaan pieneksi ja sekä mies että nainen on kykenevä biologiastaan huolimatta tekemään samoja asioita. Tasa-arvoisessa vanhemmuudessa molemmat sukupuolet ”osallistuvat” kaikkiin töihin. Omassa aineistossani liikutaan lähinnä jaetun vanhemmuuden diskursseissa. Isät esitetään kykeneväisinä tasa-arvoiseen vanhemmuuteen, mutta käytännössä äidin ja isän roolit ovat yhä erillään muun muassa kotitöihin liittyen. Vuori tuo kuitenkin esiin ”jaetun hoivan käsitteen”. Tässä aineistoni koti-isyys lähenee tasa-arvoista vanhemmuutta.

Vuori (2005, 49, 51, 57) huomauttaa, että äitiys on yhä kyseenalaistamaton yhteiskunnallinen tehtävä, kun taas isyys on henkilökohtainen valinta. Äidin ongelmana on mennäkö töihin vai jäädäkö lasten kanssa kotiin, kun taas isän ongelma on metafyyminen: miten säilyä miehenä. Uutta isää rakennetaan aina äidin kautta, sillä juuri äitejä houkuttellaan antamaan lisää tilaa isälle. Vanhemmuuden jakamisen piti luoda tietä tasa-arvoille, mutta naisten vastuu tuntuu vain kasvaneen. Jallinojan (2005, 129) mukaan vanhemmuudesta puhuminen häivyttää yhteiskunnassamme merkittävän seikan, että äidit ja isät tekevät eri asioita. Myös kulttuurisesti äideillä ja isillä on erilaisia tehtäviä, joka luo kuvaa hyvästä äidistä ja hyvästä isästä.

7. DISKURSSIEN RAKENTUMINEN SUBJEKTIPOSITIOIDEN KAUTTA

7.1 Lapsen asiantuntija

”Äitinä olen hyvä pitämään jöötä. – Olen äiti ja saan päättää ja määrätä. Tiedän mikä on parasta lapselleni.” (1)

Artikkeleissa esitetään, että hyvä vanhempi tietää mikä on lapsen paras. Hyvällä äidillä kuvataan olevan auktoriteettia ja kykyä pitää langat käsissään. Nämä äidin ominaisuudet näyttäytyvät hyvin luontaisina. Äidin voi tulkita tuntevan onnistumista omasta toiminnastaan. ”Äiti tietää mikä on lapsen paras” on kulttuurissamme hyvin tunnettu perinteistä äidin roolia ylläpitävä normi. Nätkinin (1991, 12) mukaan äitiyden ideologia perustuu hyvin staattiseen käsitykseen naiseudesta eli käsitykseen naisen biologisesta erityisyydestä. Naisen kyky tuottaa lapsia ja hoivata heitä käsitetään oikeaksi ja muuttumattomaksi naiseudeksi, jota voidaan kutsua ”naisen luonnoksi”. Katvala (2001, 82, 85) on tutkinut äitiyden uskomuksia ja hän on huomionnut, että kaikissa sukupolvissa ”omaa äitiä” pidetään lapsen parhaana hoitajana. Äidin rakkaus, kuri ja hermot ovat osa äitien arkipäivästä kasvatustyötä ja osasia, jotka uskomusten tasolla rakentavat kuvaa hyvästä äidistä.

”Mutta kai Hannah'ltakin joku tiukkapipoinen kohta löytyy? Onko jotain asiaa, mistä hän on tarkka? ”Kasvatuksesta. Pidän tärkeänä, että lapseni kohtelevat muita ihmisiä kunnioittavasti. Tämä on vielä työn alla...” (6)

Äitien odotetaan norminmukaisesti olevan tietynlaisia. Tässä näkyy toimittajan ennakkooletus, kun hän johdattelee äitiä vastaamaan roolinsa mukaisesti. Äiti kuvataan tässä kotikasvatuksen airueen, joka tietää ja joiden kuuluu tietää mikä on lapsen paras ja miten lapset kuuluu kasvattaa.

Omasta lapsuudestaan Leo on poiminut vanhemmuuteensa sen ajatuksen, että lasta voi kannustaa omatoimisuuteen. Hän ei halua tasata lapsensa polkua liian valmiiksi. (16)

Myös isät kuvataan lasten kasvatuksesta kiinnostuneina. Perinteisesti lapsen kasvatuksesta on vastannut äiti, mutta tässä isä argumentoi vapaamman kasvatuksen puolesta. Tässä voi tulkita isän olevan tyytymätön perinteiseen äidilliseen ylihuolehtivaan kasvatusotteeseen.

Virpillä kuluu lasten harrastuksiin (kilpapurjehdukseen) parikymmentä tuntia viikossa. ”Kun lapset olivat pieniä olin paljon mukana heidän koulunsa toiminnassa, koska minulla oli aikaa ja tarmoa.” (3)

”Varhaisen tuen ihmisiltä opin, ettei kodin epäjärjestyksellä tai tiskeillä ole väliä, kunhan lapsi voi hyvin. Yritän pitää sen mielessä.” (10)

Vanhempi esitetään lapsen asiantuntijana, joka tietää, että lapset tarvitsevat ennen muuta aikaa. Onnistunutta äitiyttä argumentoidaan tässä ajalla, jonka äiti käyttää lastensa hyväksi. Hyvän äidin aktiivisuus ulottuu kodin ulkopuolelle lasten harrastuksiin. Äitiä kuvataan myös ”tarmokkaaksi”, jonka voisi tulkita äidiksi, joka ei jää paikoilleen vaan menee aktiivisesti eteenpäin. Äidiksi myös kasvetaan ja asiantuntijuus karttuu pikku hiljaa. Jallinojan (2006, 105) mukaan kotihoidon puolustuspuheissa korostuu puhe vanhempien läsnäolosta ja lapsille annetusta ajasta. Revon (2007, 237) mukaan vanhempien aikapula on muodostunut aikamme vahva moraalinen diskurssi. Yhä useammin esitetään, että nykyvanhemmat eivät vietä riittävästi aikaa lastensa kanssa. Tästä on seurannut perhearvojen heikkenemistä ja lasten pahoinvointia.

Kun Svava-tytär syntyi neljä vuotta myöhemmin, Heimir puhdisti kalenterin ja keskittyi kokonaan lapsenhoitoon. (15)

”Minulla on tosi hieno filis! Seuraavat kolme kuukautta saan olla kaikessa rauhassa tytön kanssa.” (15)

Myös isät esitetään lapsen asiantuntijoina, jotka ymmärtävät lapsille annetun ajan merkityksen. Isä on ”puhdistanut koko kalenterin”, jotta saa olla lapsensa kanssa. Tässä viitataan kiireiseen työssä käyvään isään, jolla ei riitä aikaa lapsille. Myös isät korostavat kiireettömän läsnäolon merkitystä. Jallinojan (2006, 126-127) mukaan hyvän vanhemmuuden keskeisin tavoite voidaan pukea fraasiin ”aikaa lapsille”, joka tarkoittaa erityistä läsnäoloa.

Max on Andreasin ensimmäinen lapsi. Onni ja ylpeys loistavat isän kasvoista. Isän silmät seuraavat poikaa koko ajan, ja hän on heti auttamassa, kun poika vaatii. (17)

Hyvä isä kuvataan vastuuntuntoisena, jolle lapsen huomioiminen on ykkösasia. Isyydessä onnistumisen kuvataan tuottavan onnea ja ylpeyttä. Tässä korostetaan myös sitä, että isälläkin on kykyä vastata lapsen tarpeisiin, olla rakastava ja huolehtivainen.

”Kun nainen on kotona lapsen kanssa, hän ehtii pestä kahdeksan koneellista pyykkiä, tiskata, laittaa ruokaa, käydä kaupoissa. Minulle tulisi vatsahaava! Kun olen Maxin kanssa, olen sataprosenttisesti hänen kanssaan, eikä silloin tule paljon kotitöitä tehtyä. Ehkä pesen yhden koneellisen pyykkiä ja laitan tiskit koneeseen. Mutta Maxin kanssa oleminen on ensisijaista” (17)

Tässä asetetaan vastakkain kotiäitiys ja koti-isyys. Tässä tuotetaan kuvaa kotiäidistä, jolle kodinhoito tärkeintä. Lapsi tarvitsee aikaa ja huomiota ja sitä nimenomaan isä pysyy antamaan. Böökin (2001, 123) mukaan äitiys ja isyys näyttäytyy usein juuri kotitöiden tai niiden tekemättä jättämisen kautta. Kotityöt on se kenttä, joka kietoo vanhemmuuden toisaalta yhteen ja myös erottaa ne. Jaettua vanhemmuutta tarkastellaan usein työnjaollisen tasa-arvon kehikossa. Böök on omassa tutkimuksessaan huomionut, että isä ei ole vain äidin apulainen, vaan jakaa vastuunsa kotitöistä. Omassa aineistossani mies kuitenkin näyttäytyy vähemmän kotitöitä tekevänä puolisona. Tilastokeskuksen (2013, 203-204) mukaan sukupuolittaiset erot ovat tasoittuneet sekä ansio- että kotityön tekemisessä. Naiset käyttävät kotitöihin keskimäärin 3,5 tuntia vuorokaudessa ja miehet vastaavasti 2,5 tuntia vuorokaudessa. Miehet ovat lisänneet kotitöiden tekemistä ja naiset vähentäneet.

7.2 Äidit monitaitureina

Anu varmistaa herättyään, että loppujen aamupalat valmistuvat liukuhihnalla, vaatteet löytävät oikeiden lasten päälle ja pitkät hiukset ovat siisteillä leteillä. Ja että koirat pääsevät ulos ja sisälle, saavat ruuat, pyykkikone laulaa, lattia on luututtu ja tavarat omilla paikoillaan. (8)

”Tein työtä liukuhihnalla. Selvisin kuitenkin arjesta, koska oli pakko. Päivärytmi oli todella tärkeä. Rakensin aikataulun, jonka mukaan syötiin ja nukuttiin.” (9)

Äidit esitetään monitaitureina ja hyvää äitiyttä argumentoidaan sillä, että osaa tehdä monta asiaa yhtä aikaa. Äitiyden arkea kuvataan ”liukuhihnatyönä”, jossa asiat tehdään nopeaan tahtiin hyvin kaavamaisesti. ”Liukuhihna” metafora yhdistetään tässä myös pakkoon ja selviytymiseen: äidillä on käsissään rakennuspalikat, joiden turvin arjesta on

mahdollista selviytyä. Äitiyden onnistumista argumentoidaan myös kodin järjestyksen ylläpidolla. Jokisen (2005, 46) mukaan lasten hoitaminen näyttää eriytyvän sukupuolen mukaan hoitamiseksi ja huoltamiseksi. Naiset huolehtivat ruokailusta, vaatetuksesta, aikatauluista ja ulkoilusta, kun taas miehet vain hoitavat, kuten leikkivät lasten kanssa.

Katvalan (2001, 91-92) mukaan nykyisessä uskomusjärjestelmässä äitiys näyttäytyy voimakkaana, täydellisenä ja pystyvänä äitiytenä. Voimakas äiti on kodin sielu ja johtaja. Täydellinen äiti rakastaa, hoitaa ja uhrautuu. Äiti on myös kykenevä vaikeuksista huolimatta lähes mihin vain. Nousiainen (2004, 83) on omassa tutkimuksessaan huomioinut, että äitinä olemisessa korostuu työnteko ja venyminen moneen suuntaan. Böök (2001, 98) toteaa, että lehtiteksteissä äiti näyttäytyy usein uhrautuvana ”sankariäitinä”, jonka on pakko jaksaa uhrautua perheensä edestä.

Puuhaulussa on älyllistä haastetta, jota Katri kaipaa. Hän ei osaa olla vain kotitalouskone ja vauvan viihdyttävä. (2)

Katri on todentotta tehnyt paljon ja monenlaista: hän on kirjailija, käsikirjoittaja, kutri.net-sivuston ylläpitäjä ja nyt myös elämäntaidonvalmentaja. Hänen äitiyteensä nimittäin sopii, että hän tekee töitä lasten päiväuniensaikaan. (7)

Äitiyden esitetään olevan moniulotteista ja äitiys ei rajoitu vain kodin seinien sisäpuolelle. Hyvä äiti ei vietä aikaansa vain lapsen kanssa kotona, vaan tekee jotain muuta älykäästä. Tässä voisi tulkita, että lasten kanssa kotona oleminen ei vaadi älykkyyttä ja se saattaa tylsistyttää. Äitiyteen ”sopii” muukin sisältö kuin vain lasten hoito ja kotityöt.

”Helposti tilanne menee siihen, ettei osaa rentoutua edes silloin, kun mies on paikalla. Kesti kolme viikkoa, että maltoin pysyä paikoillani. Pitelin tuolin käsiinjosta kiinni, etten lähtisi tekemään jotakin.” (11)

Äitien arki kuvataan hektisenä, joka on suorittamista hetki hetkeltä. Äidin argumentoidaan tekevän kotitöitä erityisesti silloin kun puoliso on töissä. Äidin on ”opeteltava” olemaan paikallaan. Nousiainen (2004, 114) on huomionut, että naisten kuvaamassa kodin ihanteessa korostuu se, että puoliset yhdessä jakavat vastuun kodin arjen käytännöistä. Omassa tutkimuksessani äidit näyttäytyvät ahkerina ja toimeliaina, jotka eivät edes halua hiljentää tahtia.

Jokinen (2004, 288) käyttää sukupuolitapaisuuden käsitettä, kuvatessaan sukupuolen mukaisia tapoja tehdä asioita. Sukupuolitapaisuus on sosiaalisen todellisuuden kuvausta, joka luonnehtii normeja, sääntöjä ja pakkoja. Naiset tekevät kotitöitä, koska heidän on pakko, he osaavat ja he huomaavat. Koti-isän voidaan ajatella toimivan naistapaisesti. Kiitollisuuden taloudessa mies ja nainen jakavat kulttuurisen ymmärryksen naiseudesta ja mieheydestä ja siitä miten kummankin odotetaan toimivan perheen arjessa. Kotiäitiyteen liitetään usein se, että äiti hoitaa perheen arkirutiinit. Kun äiti palaa työelämään on mietittävä uudelleen, kuinka kotityöt jaetaan tai muutoin kiitollisuuden talous rikkoontuu.

7.3 Vanhemmuuden opiskelijat

Lukeminen on Katrin tapa olla hyvä äiti. Historioitsija paneutuu kasvatuskirjallisuuteen ja tekee kirjoista tiivistelmiä nettiin. (2)

Hyvää äitiyttä argumentoidaan kirjaviisaudella ja oppineisuudella. Hyvä ja onnistunut äitiys esitetään asiaksi, joka on opittavissa. Nykypäivänä internet toimii vanhempien aarreaitana. Internetistä jokainen voi muutamalla klikkauksella löytää ”tiivistettynä” kasvatukseen liittyviä neuvoja. Perinteisesti äidin ajatellaan olevan ”äiti luonnostaan”, joten tässä on nähtävissä hyvin kouluttautuneen äidin epävarmuus. Nousiainen (2004, 85-86) on omassa tutkimuksessaan huomionut, että yleensä äideillä on menneitä koke-

muksia äitiydestä, joiden varaan omaa äitiyttään on helppo rakentaa. Joillekin äideille oman äitiysidentiteetin etsiminen lähtee esimerkiksi kasvatuskirjallisuuden lukemisesta.

Innostuksessaan Katri perustaa nettifoorumin vaipattomuudesta. Kun keskustelu alkaa rönsyillä muihin aiheisiin, perustetaan foorumi, jossa puhutaan William ja Martha Searsin lanseeraamasta attachment parenting -kasvatuksesta. Aluksi puhutaan vaistovanhemmuudesta. Paremmalta käänökseltä kuitenkin kuulostaa kiintymysvanhemmuus, joka vakiintuu käyttöön. Punaisena lankana on vakiinnuttaa perheen kiintymyssuhteita. (2)

Äitiys näyttäytyy kasvatusteorioiden valossa monimutkaiselta asialta, josta äitiyden luonnollisuus on kaukana. Äidinvaistoa etsitään kirjallisuudesta, jotta päästäisiin mahdollisimman lähelle ”täydellistä” äitiyttä. Kurosen (2014, 82) mukaan 1980-luvun feministisessä kritiikissä arvosteltiin psykologiasta tunnettua John Bowlbyn äidinriistoteoriaksi kutsuttua kiintymyssuhdeteoriaa. Bowlbyn teoriaa on pidetty yhtenä perheideologian ja äitiyden ideologian keskeisinä tieteellisinä rakennuspuina. Bowlbyn teoria korosti äidin jatkuvaa läsnäoloa sekä äidin ja lapsen varhaisen kiintymyssuhteen merkitystä lapsen kehitykselle. Tällä perusteltiin naisen sitomista kotiin ja ensisijaiseksi huolenpitäjäksi. Jallinoja (2006, 104-105) on huomionnut, että lehtikirjoittelussa perustelut kotioidolle haetaan usein kehityspsykologiasta: lapsen ja vanhempien kiintymyssuhteesta.

”Neuvoja oli aluksi joka lähtöön.” – Nyt hän osaa jo luottaa siihen, että pärjää ja jättää muiden sanomiset vähemmälle huomiolle. (5)

Toisen lapsen kanssa Mia yrittää osallistua enemmän äideille ja vauvoille tarkoitettuihin aktiviteetteihin. (5)

Varhaisen tuen työntekijöiden avulla Terhi alkoi nähdä lähiympäristönsä uusin silmin. Maksuttomia tukipalveluita oli lapsiperheille tarjolla vaikka kuinka. ”Kävimme yhdessä kävelyllä, ja minulle esiteltiin perhetalot, leikkipuistot ja kirkon kerhot. Vauvan kanssa saattoi käydä Vauvakinossakin!” (10)

Äitiys näyttäytyy asiana, johon kasvaa omien kokemusten kautta. Äitiys on myös ”vais-toa”. Liika tietotulvakin voi äidistä tuntua ahdistavalta. Jokaisen äidin on löydettävä oma äitiysidentiteettinsä, tavalla tai toisella. Kaikki äidit eivät positioidu luonnostaan normin mukaiseen äidin muottiin ja se näyttäytyy ongelmana. Äidin tehtävä on oppia olemaan hyvä äiti ja yhtenä mittarina näyttäytyy äidin aktiivisuus. Äitiyteen on mahdollista myös saada apua. Äidin ei tarvitse olla heti täydellinen.

Sekä Gustaf että Daniel palaavat töihin elokuussa. Nyt he nauttivat täysillä ajasta lasten kanssa. ”Mutta aika menee liian nopeasti! Nyt kun olen oppinut rutiinit, haluaisin olla pitempäänkin kotona.” (17)

”Ihmettelin itsekin, miten helposti osasin vauvaa käsitellä. Ehkä se tuli jostain alitajunnasta, koska nykyään kun näen vauvan, tuntuu, etten osaisi tehdä sille mitään, Thordur sanoo.” (15)

Aineistoni artikkeleissa puhuttiin myös hyvän isyyden opettelusta. Isä kuvataan isyydessään epävarmaksi, vaikka vauva-ajasta olisikin onnistumisen kokemus. Isän ja äidin biologista eroa tuotetaan tässä argumentoimalla, ettei miehellä ole luontaista hoivaviettiä, kuten äidillä. Myös isä kuvaa onnistumistaan lähes ihmeenä. Katvalan (2001, 82) mukaan yleisen uskomuksen mukaan äidin uskotaan olevan isää tärkeämpi ja osaavampi vanhempi, varsinkin vauva-aikana.

7.4 Omistautuva äiti

Mannerheimin lastensuojeluliiton vauvakerho, muskari, imetystukiryhmä, kestovaippayhdistys, Aktiivinen synnytys -yhdistys. Katri menee mukaan kaikkiin. – Hänestä tulee aktiivinen järjestöäiti.(2)

Vauvavuoden aikana Milla kävi Paavon kanssa säännöllisesti MLL:n perhekahvilassa ja seurakunnan vauvapiirissä. Päivittäinen ohjelma toi ryhtiä elämään. Kotoa uloslähteminen ja ihmisten tapaaminen on tärkeää. Sai lähdettyä ulos ja tapasi ihmisiä. Paavokin viihtyi.(5)

Äidin omistautumista äitiyteen argumentoidaan äidin aktiivisuudella eli sosiaalisuudella. Äidin aktiivisuus on osaltaan myös normi, jota odotetaan. Äidit toimivat näin, koska niin ”kuuluu” tehdä ja tämän myötä arki muuttuu rytmitettyksi. Nousiaisen (2004, 85) mukaan äidin äitiysidentiteetin rakentamiseen liittyy usein erilaiset äitiyden kuvat, joka voi liittyä esimerkiksi äitiin hiekkalaatikolla. Nämä mielikuvat ja mallit tulevat äitiyden arjessa koetelluiksi.

Katri kutsuu itseään hörhöäidiksi. Hän kantaa vauvaansa joka paikkaan ja aikoo imettää monta vuotta. Esiäitiemme ikiaikaiset tavat ansaitsevat arvostusta. (2)

”Tässäkin (lasten pukemisessa) voi mennä niin hifistelyyn” (2)

Vaipattomuudesta ja vessahätäviestinnästä innostunut Katri saapuu sukujuhlisiin viisikuusen vauvan ja potan kanssa. – Innostuksessaan Katri perustaa nettifoorumin vaipattomuudesta.(2)

Äiti esitetään tässä täysin äitiydelleen omistautuneena. Äiti näyttää menevän äärimmäisyyksiin toteuttaakseen omasta mielestään täydellistä äitiyttä. Äitiyttä kuvataan termein ”hifistely” ja ”hörhöily”. Äidin omistautuminen näyttäytyy jopa hieman hölmöltä: vähemmälläkin olisi hyvä äiti. Jallinoja (2006, 96-102) on jäljittänyt familismia Helsingin sanomien perheaiheisista artikkeleista. Familistisessä ajatusjärjestelmässä puhutaan kotiäitiydestä ja hyvästä vanhemmuudesta. Jallinojan mukaan media kokoaa kotiäidit yhteen eri foorumeille, lehtien palstoille ja internetiin. Keskustelu näyttäytyy aika ajoin jopa ”hurmahenkisenä”.

Katri on ystävänsä kanssa kehittänyt termin lempeä kasvatus. – ”Suurin ero mainstream vanhemmuuteen on siinä, että rangaistusten käyttöä pidetään haitallisena.” (2)

Äidit esitetään tässä ”massana”, josta poikkeaminen on oikeutettua ja hieno asia. Äitiyttä voi toteuttaa myös epätyypilliseen tapaan. Tätä perustellaan lapsen kehitykseen liittyvillä seikoilla. Jallinojan (2006, 104, 116) mukaan Helsingin sanomien artikkeleissa kotiäidit hakivat kotihoidon asiantuntemusta kehityspsykologiasta. Lapsen paras oli toteuttavissa mikäli lapsen ja äidin tai isän välille luotiin kiintymyssuhde.

7.5 Ulkomaiset sankari-isät

Reykjavikin kaduilla tuulee. Tuon tuostakin vastaan tulee vauvanrattaita, ja huomattavasti useammin kuin meillä niitä työntää isä. Leikkipuistoissa isiä ei päiväsaikaan näy. Islantilaisten koti-isien lapset ovat sinne liian pieniä. Miehet ovatkin kahviloissa ja toistensa keittiöissä lämmittämässä maitoa ja syöttämässä vauvojaan. (15)

Ruotsissa koti-isydestä on tullut trendi jopa siinä määrin, että isät kilpailevat, kuka tarjoaa lapsilleen parasta ruokaa ja virikkeitä. – Isät ovat siis valloittaneet äideille perinteisesti kuuluneen tontin. (17)

Koti-isyden mallia on Kaksplus lehdessä tuotu ulkomailta: Islannista ja Ruotsista. Selkeä viesti on, että muualla asiat ovat paremmin kuin meillä Suomessa. Ruotsissa koti-isydestä on tullut trendi, sillä isät haluavat haastaa äidit ja olla ”uusien äitejä”, johon kuuluu keskinäistä kilpailua esimerkiksi lapsen oikeasta hoidosta. Korhosen (1999, 158) mukaan isäkin voi olla ”poikkeuksellisen äidillinen”, jolloin puhutaan ”uudesta isyydestä”. Tällöin isä sitoutuu täysimääräisesti eli isä on lastensa saatavilla ja vuorovai-utus on emotionaalisesti latautunutta ja läheistä. Isän vastuullisuus ilmenee perheen kokonaisvaltaisesta huolenpidosta. Tutkimukseni aineistossa ulkomainen isyys näyttäytyy juurikin tältä. Böök (2001, 106) huomauttaa, että siinä missä sankarillinen äiti näyt- täytyy uhrautuvana, niin isien sankaruus näyttäytyy jonkin asian saavuttamisena.

Kotoileville pehmoisille on Ruotsissa monta lempinimeä, kuten lattepappa ja velourpappa. – Ruotsissa kotoilee isä. Ruotsissa koti-isyys on miehille kunnia- asia. (17)

Koti-isyden trendikkyudesta kertovat nimitykset ”maitokahvi-isä” ja ”verkkari-isä”. Isien kotona olemista Ruotsissa kutsutaan rennosti ”kotoiluksi”. Isä esitetään sankari- hahmona, joka on rento ja kiireetön. Korhosen (2011) mukaan Suomessakin on ollut nähtävissä kotoilu-muoti, joka on tuotteistettua downshifistausta. Kotoillessa käperrytään oman kodin ja perhe-elämän tuunaamiseen, pois pahasta maailmasta. Omassa aineistos- sani koti-isä artikkeleissa ei puhuttu kotoilusta suomalaisten isien kohdalla. Tämä saat- taa olla toimituksen tietoinen valinta eli ”kotoilu” termillä halutaan herättää huomiota ja se on kohdennettu tietoisesti ulkomaisiin isiin.

Peräti yhdeksän islantilaisisää kymmenestä hoitaa lastaan kotona ainakin kolme kuukautta. Miten se on mahdollista? Meillä Suomessa vain joka neljäs isä jää hoitamaan lasta edes kokonaiseksi isäkuukaudeksi (15)

Islantilainen koti-isyys esitetään normina, joka toteutuu lähes kaikkien isien kohdalla. Koti-isyys ei näyttäyty vain trendinä vaan vakiintuneena käytäntönä. Suomalaista koti-isyttä vähätellään ja se näyttäytyy marginaaliselta islantilaiseen koti-isyteen verrattuna. Islantilaiset isät näyttäytyvät sankareina, joilta kaikilta luonnistuu koti-isyys.

”Ei, en näe miesten hoitovapaassa kerta kaikkiaan mitään kielteistä. Just do it, man.” – ”Jos miesten hoitovapaasta tulee normi muuallakin, isät ymmärtävät lastensa tarpeita herkemmin. He ovat enemmän läsnä ja keskittyvät enemmän perheeseensä kuin työhön.” (15)

Isyys esitetään mahdollisuutena, joka haastaa perinteisen kotiäitiyden. Kotiin jäämisen tärkeyttä argumentoidaan hyvän isä-lapsi suhteen kehittymisellä sekä perheen hyvinvoinnilla. Isyydessä ei nähdä ”kerta kaikkiaan mitään kielteistä”. Jallinoja (2006, 109-110, 140) huomioi, että lehtien palstoilla isiä ei velvoiteta jäämään kotiin samalla panoksella, kuin äitejä, vaikka toiveita siitä esitetäänkin. ”Uuteen isyyteen” liittyy kuvaukset hoivaavasta isästä äidinhoivan rinnalla.

Leifurin mielestä kolmen kuukauden hoitovapaa on hänelle liian lyhyt. ”Kuusi kuukautta olisi parempi. Tämä on niin tärkeää aikaa kun suhteemme on vasta muotoutumassa.” (15)

Isä esitetään kykenevänä ja koti-isyystään innostuneena isänä, joka haluaisi ottaa pitempiaikaisesti vastuuta lapsen kasvattamisesta. Böökin (2001, 106) mukaan isät näyttäytyvät oppivina ja oivaltavina isinä, jotka näkevät saavutuksensa ja muutoksen, joka heissä on tapahtunut.

Isät seuraavat lasten tutkimusretkiä ja vaihtavat samalla kuulumisia: miten lapset ovat nukkuneet, mitä on syöty ja mitä kivaa heidän kanssaan on viime aikoina puuhailtu. Sitten raportoidaan, kuinka monta askelta lapset ovat ottaneet viime päivinä. Täällä ei tule otettua puhelinta tai tietokonetta syliin. (17)

Isät kuvataan tässä äideille tyypillisessä roolissa. Isät kokoontuvat yhdessä lasten kanssa ja vaihtavat lapsiin liittyviä kuulumisia. Isä kuvataan lapsilleen täysin omistautuvina, jotka ovat kiinnostuneita lapsensa kehityksestä ja tarpeista.

Meillä oli sopimus vaimon kanssa: jos haluan lapsen, niin jään myös kotiin. Vaimolla on kolme lasta ennestään, joten hänelle tämä oli jo tuttua, Andreas sanoo. (17)

Max on Andreasin ensimmäinen lapsi. Onni ja ylpeys loistavat isän kasvoista. Isän silmät seuraavat poikaa koko ajan, ja hän on heti auttamassa, kun poika vaatii. (17)

Ulkomaisesta koti-isydestä on otettu mallia myös siihen, että mies voi haluta lasta siinä missä nainenkin. Mykkänen ja Huttunen (2008, 182) kutsuvat tätä ”lapsentekopeliksi”, jossa äiti on useimmiten vahvoilla ja joka koettelee parisuhdetta. Omassa aineistossani miehen esitetään kykenevän tasapainoiseen vanhemmuuteen siinä missä nainenkin. Suomalainen koti-isyys peilautuu jaetun vanhemmuuden diskurssiin, kun ulkomainen koti-isyys pyrkii lähestymään tasa-arvoisen isyyden ideaalia. Osin isät kuvataan tekevässä kaikkea mitä äiditkin tekevät, kuitenkin osin isille suodaan vielä vapauksia esimerkiksi kotitöistä. Revon (2007, 242) mukaan lastenhoidon tasa-arvoisempi jakaantuminen vaatii Suomessa lasten kotihoidontuen tason nostamista ja joustavampien ratkaisujen mahdollistamista.

7.6 Roolien vaihtajat

”Koko elämän ei tarvitse muuttua äitiyden takia. Hän käy usein tapaamassa kavereitaan kaupungilla. – En näe kavereitteni lapsia juuri koskaan.” (6)

Perinteiseen äidin rooliin kuuluu, että äiti viettää aikaa kotona lastensa kanssa. Äidillä esitetään kuitenkin olevan oikeus omaan aikaan. Oma aika voi liittyä omiin harrastuksiin tai ystäviin. Äitiydessään onnistuvat äidit kuvataan äiteinä, jotka arvostavat ja järjestävät omaa aikaa aktiivisesti. Tässä esitetään, että äitien ei tarvitse kokoontua lapsineen yhteen, vaan hyväksyttävää on myös tavata ilman lapsia.

Anu tekee kokin sijaisuuksia satunnaisesti Jannen lomien aikana. (8)

Opettajan töitä hän tekee, kun (lasten harrastuksilta) ehtii. (3)

Äidin oma aika voi olla myös osa-aikatöitä. Roolit vaihtuvat, kun äiti jättääkin kotiäidin roolinsa ja palaa hetkellisesti töihin. Repo (2007, 242) viittaa Hakovirtaan & Saliniin, todetessaan, että suomalaiset pienten lasten äidit toivoisivat mahdollisuutta osa-aikatöihin. Nätkin (1991, 22) puhuu naisemansipaatiosta, joka ei tarkoita vain kieltäytymistä äitiydestä vaan myös sitä, että äitiyteen on mahdollista yhdistää muita asioita. Äidin ei enää tarvitse olla pelkästään perheensä ja lastensa käytettävissä. Äitiyden ideologian tilalle on tullut ”me haluamme kaiken” -strategia.

Sukupuoliroolien näkökulmasta katsottuna Suomessa on jo pitkään pidetty normina niin sanottua kahden ansaitsijan perhemallia, jossa myös äidit osallistuvat työelämään. Isän roolista perheessä on kuitenkin keskusteltu yhä enemmän. Työn ja perheen yhteensovittamiseen on usein ratkaisu äidin osa-aikatyö. Naiset etsivät joustavia työaikatarkaisuja.

(Kinnunen, Ulla, Malinen, Kaisa & Laitinen, Katja 2009, 127, 143.) Tämä tuli ilmi myös omassa tutkimuksessani eli äiti työskentelee aikoina, jolloin isä on kotona tai lapset koulussa. Vastuiden jakaminen puolison kanssa näyttäytyi omassa aineistossani perhe-elämää helpottavana tekijänä.

Henri toteaa olevansa nikkaroiija, kotihommien lisäksi hänen harrastuksensa on pienoismallien tekeminen. ”Ensi kuussa lähdän kahden lapsen kanssa pienoismallinäyttelyyn ja vien nämä näyttille”, Henri osoittaa työn alla olevia autoja. (14)

Isän omasta ajasta puhutaan koti-isä artikkeleissa vain vähän. Tässä tuotetaan kuvaa täydellisestä isästä, joka ei kaipaa omaa aikaa, vaan ottaa reippaasti lapsensa mukaan myös omiin harrastuksiinsa. Tilastokeskuksen (2013, 217) mukaan miehillä on enemmän vapaa-aikaa kuin naisilla, kun mietitään kokonaistyöaikaa eli aikaa joka käytetään ansio- ja kotitöihin. Pienten lasten vanhempien kokema aikapula on kokonaisuudessaan lisääntynyt. Aineistoni perusteella voisi ajatella, että äidit kaipaavat omaa aikaa ilman lapsia juuri siksi, että heidän lasten parissa viettämänsä kokonaisaika on suurempi kuin miehillä.

Thordurin puoliso on Reykjavikin konserttitalon PR-päällikkö. Sataman laitaan suunniteltu, kansainvälisestikin ainutlaatuinen konserttitalo Harpa valmistui juuri samoihin aikoihin Ása Georgian syntymän aikaan. Thordurin vaimo koki, ettei voi niin tärkeällä hetkellä jättää työtään. ”Minä taas olin vastavalmistunut dokumenttiohjaaja ja freelancer. Tienasinkin vähemmän. Järjestely sopi minulle hyvin”, Thordur sanoo. (15)

Kun Naval oli kymmenen kuukautta, Sunita palasi töihin lastenhojaajaksi, ja työttömäksi jäänyt Mikko jäi pojan kanssa kotiin. (18)

Koti-isä kuvataan alistettuna, rooliinsa taipuneena. Äidin esitetään luovan perheessä uraa ja saavan parempaa palkkaa. Perinteiset roolit ovat kääntyneet toisinpäin. Isä näyttyy vähäpätöisempänä, joka vasta etsii paikkaansa yhteiskunnassa. Työttömyys on määrittänyt isän paikan. Böökin (2001, 121) mukaan isän on erityisesti työttömänä ollessaan suotavaa astua uuden osallistuvan isän kenkiin ja vältettävä näin aikalaisdiskursseista poikkeavaksi leimautuminen. Lammi-Taskulan (2004, 168, 191) mukaan isän vaapalla on merkitystä paitsi isän ja lapsen suhteen kehittymisen kannalta, mutta myös äidin työssäkäynnille ja muulle elämälle. Se kuinka lastenhoito on perheessä järjestetty vaikuttaa kokonaisuudessaan sukupuolten välisiin suhteisiin. Tätä kokonaisuutta voi kutsua sukupuolijärjestelmäksi. Isän vanhempainvapaan voi nähdä jonkin verran edistävän eriytynyttä työnjakoa purkavaa kehitystä sekä perheen yhteisyyttä.

Puolisolla oli edelleen kädet täynnä töitä huiman suosion saaneella konserttitalolla, joten Thordurin ei auttanut kuin lykätä töihin menoa. ”Silloin alkoi turhauttaa. Olin kotona työttömänä, hoidin vauvaa, eikä mitään alkanut löytyä.” (15)

Isät näyttävät taipuneen äidin tahtoon ja jääneet kotiin. Pidempiaikaiseksi ratkaisuksi tästä ei kuitenkaan ole, sillä pitkittyneen koti-isyyden argumentoidaan aiheuttaneen turhautuneisuutta. Böökin (2001, 24) mukaan työtön mies, joka on koti-isänä, ei välttämättä näe omaa rooliaan ja sen mahdollisuuksia. Mies näkee tilanteen olosuhteiden pakkona, jolloin mies on vain vierailemassa vaimon valtakunnassa eikä ole asettumassa sinne.

Koti-isyys on ollut Mikon mielestä hienoa ja kasvattavaa, vaikkei se alun perin hänen suunnitelmiinsa kuulunutkaan. ”Tässä saa tutustua uuteen ihmiseen perin pohjin. Samaan aikaan kun lapsi opettelee uusia asioita, hän myös opettaa vanhempiaan.” (18)

”Varmasti sillä, että hoidin tyttöä, on paljon vaikutusta väleihimme. Ei minusta silti mitään Ásan suosikkia tullut. Äidin ja lapsen suhde on ylipäätään niin erityinen, että hoitovapaani lähinnä tasapainotti meidän kaikkien suhteita.” – Heimir Snorrasonin mielestä äiteihin verrattuna isien pitää tehdä tuplasti työtä saadakseen lapseen kunnan kontaktin – hoitovapaa on siihen erinomainen keino. (15)

Roolien vaihtaminen ei välttämättä suju ongelmitta. Koti-isyiden esitetään kaventavan äidin ja isän välistä kuilua, mutta isä ei voi korvata äitiä. Mykkänen ja Huttunen (2008, 179) ovat isä haastateltuaan huomioineet, että isät tuntevat kateutta äidin ja lapsen välisestä suhteesta. Mies saattaa kokea jäävänsä ulkopuolelle, niin isänä kuin aviomiehenäkin. Korhosen (1999, 232) mukaan isyyden ydintä on isän ja lapsen välinen suhde, mutta isyys määrittyy myös sukupuolten välisen työnjaon, vastuunjaon ja vallanjaon kautta. Nykyään miehet haluavat vähintäänkin ”auttaa” vaimojaan, mutta tasa-arvoinen ”uuden isän” ideaali on vielä kaukana saavuttamattomissa.

7.7 Downshiftaajat

Downshiftauksella tarkoitetaan töiden ja kulutuksen vähentämistä (Partanen 2012). Partanen (2012) kritisoi, että kyseessä on hyvin toimeentulevien ihmisten tarpeesta noussut ilmiö etsiä kiireeseen ratkaisu. Kyseessä on etuoikeutettu ilmiö, johon kaikilla ei ole mahdollisuutta. Kriitikissä myös esitetään, että kotiin lapsiaan hoitamaan jäävät

naiset lisäävät itse vastuutaan kodistaan ja ajautuvat näin kauemmas havittelemastaan tasa-arvoisesta työnjaosta.

”Raskaus jollain tavalla pelasti minut.” – ”Kiire loppui positiiviseen raskaustestiin.” – ”Ei tehnyt mieli minnekään, olin omalla paikallani.” – ”En enää halua tehdä mitään, mikä ei tunnu oikealta.” – ”Lapsen syntymän jälkeen muutuin äärimmäisen henkiseksi.” – ”Perhe on ankkurini.” (1)

Sirpa oli haaveillut pitkään kotiäitiydestä. – Metsäretkillä Sirpa ja lapset syövät eväitä ja keräävät sienä. Kukaan ei kaipaa televisiota. – Syksy antaa välähdyksiä elämästä, jota Sirpa haluaa elää. (4)

Kotivanhemmuus näyttäytyy artikkeleissa unelmien täyttymyksenä. Kotiäitiyden kuvataan olleen ”pelastus”, joka lopulta on näyttänyt äidille elämäntarkoituksen. Aiemmin kiireinen arki on pakottanut tekemään asioita, joista ei ole nauttinut. Äidin myös kerrotaan muuttuneen ”äärimmäisen henkiseksi”, jonka vastakohtana voisi pitää pinnallisuutta ja hektistä maailmanmenoa. Perhe kuvataan ”ankkuriksi” eli kotiäitiys on pysäyttänyt paikalleen. Revon (2007, 237) mukaan kotivanhemmuus on usein vastalausepuhetta työelämälle. Kotihoito nähdään mahdollisuutena päästä pois työelämästä.

Sari päätti jättää pitkän työuransa ja vakituisen työpaikan. Ei vuodeksi eikä pariaksi, vaan Marian ja Millan koko lapsuuden ajaksi. (3)

Äiti argumentoi jättäneensä menestyksekkään uransa lastensa hyväksi. Päätös kuvataan pitkäntähtäimen päätöksenä ja lyhyt kotiäitiys asetetaan tässä kyseenalaiseksi. Nousiaisen (2004, 70) mukaan äitien työssä käymistä ei yleisesti ottaen tuomita ja sitä tuetaan hyvinvointipolitiikalla. Yksittäiset äidit joutuvat kuitenkin pohtimaan työssäkäyntinsä

oikeutusta. Keskustelut kääntyvät usein lapsen parhaaseen ja oikeuteen. Äidin läsnäolo määrittää olennaisesti kulttuurista äitiyden kuvaa.

Ennen lasta Milla oli töissä ”aina”. Nyt hän yrittää opetella tekemään töitä vain sovittun määrän. (5)

Kotiäitiys esitetään joustavaksi ratkaisuksi, joka mahdollistaa äidin osa-aikaisen työssäkäynnin. Kokoaikainen työ kuvataan sanalla ”aina”, mikä on liioittelua, mutta näin argumentoimalla halutaan korostaa, että työssä käyvä äiti ei ole kotona läsnä lainkaan.

”Nuorena minulla oli vain yksi selkeä haave, päästä perheelliseksi.” – ”Ajattelin vain, että hienointa maailmassa on pitää huolta omasta perheestä.” (13)

Myös isien esitetään jakavan äitien tapaan haaveen, jossa halutaan perhe. Koti-isä kuvataan perhekeskeisenä miehenä, joka elää omaa unelmaansa. Perhe-elämää kuvataan maailman arvokkaimmaksi asiaksi.

Mikko jäi rikostutkijan töistä vanhempainvapaalle mielellään, olihan hän hoitanut myös Helmiä ja Toivoa kotona heidän vauva-aikanaan. (13)

Stadin työstä tuli hevostilan emäntä ja IT-miehestä koti-isä. (14)

”Ekoisi” elää askeettisesti, ja se tuntuu vapauttavalta. (16)

Myös isien argumentoidaan jättäneen taakseen menestyksekkään uransa ja heittäytyneen koti-isäksi. Koti-isyys esitetään isien omana valintana, johon liittyy täydellinen elämänmuutos. Koti-isyys on ”vapauttanut” isät työelämän oravanpyörästä.

7.8 Huolettomat vanhemmat

Ylös he nousevat milloin mitenkään, kuuden ja kymmenen välillä. – Jos ruoka ei lapsille maistu, imettävä Katri yrittää olla stressaamatta, syövätkö lapset tarpeeksi ja täysipainoisesti.” (2)

”Kotona saa olla leluja hajan hajan ja siivoamisen kanssa vähän niin ja näin, mutta lapsilleni yritän olla läsnä ja itselleni armollinen.” (5)

Kotiäitiarki on usein kulttuurisesti normitettua, jossa arvostetaan erityisesti arkirytmisiä. Arkirytmiiin liitetään säännöllinen varhainen nukkumaanmeno ja säännöllinen syöminen. Huolettomat äidit kuvataan tästä arkirytmistä vapaana. Äidit eivät syyllisty, jos arki on ”vapaampaa”. Läsnäoloa kuitenkin korostetaan ja huolettomuus liitetään lähinnä käytännön askareisiin.

”Tietysti aina voisi jostain nipistää, mutta rakastan ruokaa ja elämää.” – ”Ja hei, äitien kuuluukin näyttää hedelmällisiltä ja pehmeiltä.” (1)

Äiti kuvataan myös ulkonäköpaineista vapaaksi, joka ei jaksaa huolehtia muutamasta liikkakilosta. Tässä luodaan kuvaa ihanteellisesta äidistä, joka on ”hedelmällinen” ja ”pehmeä” ja keskittyy olennaiseen eli lapsiin, ei itseensä.

”..vienyt nelivuotiaan tyttärensä aamulla päiväkotiin. Köllötellyt vauvan kanssa kotona. Syönyt pullaa. Viettänyt siis tavallista äitiyslomapäivää – eli ollut laiska.” - ”Olen ujo, eivätkä vaippa ja nukkumiskeskustelut kiinnosta minua niin paljon, että menisin lumimyrskyn läpi puhumaan niistä johonkin

äitikahvilaan.”(6)

Laiska äiti pärjää parhaiten. – Hän nauttii leppoisasta pesimisestä kotona. (6)

Äitiysloma esitetään tässä nimenomaan lomana, jonka aikana on lupa laiskotella ja ottaa rennosti. Subjektiivista päivähoito-oikeutta on oikeus käyttää vauva-arkea helpottamaan. Samalla luodaan kuvaa äidistä, joka ei laiskuuttaan jaksaa hoitaa kaikkia lapsiaan. Äidin passiivisuutta argumentoidaan ujoudella, mutta äiti kuvataan myös ”laiskana”. Laiska äiti ”syö pullaa”. Tämä tuo äidin lähelle lapsen roolia, sillä äitiyden ihanteen mukaisesti äidin kuuluisi leipoisi pullaa lapsilleen. Kotiäitiyttä kuvataan sanalla ”pesiminen”, joka viittaa rauhalliseen paikallaan pysymiseen.

Kaikki valinnat on tehty yhdellä perusteella: mikä on helpointa. ”En ajattele, mihin pystyn joskus tulevaisuudessa. Ajattelen, mihin pystyn juuri nyt, Katri sanoo.” (7)

”Normikatastrofi” – Suurperheen pyörittäminen ei ole Anun ja Jannen mielestä niin raskasta, kuin voisi kuvitella. – Arjessa auttaa myös se, että lapset otetaan mukaan touhuihin. - ”Katsos kun tosi ampiainen lentää vaikka yhdellä siivellä, Anu selvittää mottoaan.”(8)

Minä fiksaan kaiken on asenne, jota Hannah on yrittänyt toisen lapsensa kanssa välttää. Hän päätti myös, ettei tee mitään, mitä ei halua tai jaksaa. (6)

Huolettoman äidin argumentoidaan tuntevan omat rajansa. Äitiydessä voi joustaa ja tehdä välissä sen mukaan mikä on helpointa ja mikä tuntuu hyvältä. Huolettomuus on kuitenkin osittain näennäistä, sillä perheen arkea kuvataan sanalla ”normikatastrofi” ja metaforalla ”tosi ampiainen lentää vaikka yhdellä siivellä”. Huolettomuus siis osaltaan romuttaa omistautuvan ja kykenevän äidin myyttistä kuvaa.

Ninan stressitöntä elämää edesauttaa suuresti se, että hän ei kilvoittele täydellisyydestä äitiyden eri saroilla, kuten imetyksessä tai synttäreiden järjestämisessä. Hän on onnellinen, että ehti saada neljä lasta ja löytää oman tapansa olla äiti ennen Internetin tuloa. – ”Harmittaa esikoisten äitienpuolesta, jotka ottavat paineita siitä, miten kaikesta mahdollisesta pitäisi suoriutua ja millaiset vaatteetkin lapsella kuuluisi olla.” (12)

Katri nimittäin karjuu suuttuessaan, niin miehelleen kuin Ollillekin. Eikä kannan siitä syyllisyyttä, toisin kuin vielä pari vuotta sitten. Silloin ei mikään ollut hyvin, tai siltä Katrasta ainakin tuntui. Sitten hän oivalsi, miten hän voisi olla oikeasti onnellinen äiti. Katrin vanhemmat eivät olleet täydellisiä, eikä hän ole täydellinen itsekään. (7)

Artikkeleissa argumentoidaan, että huolettomaksi kotiäidiksi oppii kantapään kautta. Huoleton äiti näyttäytyy onnellisempana äitinä. Useamman lapsen äidit kuvataan rennommiksi, sillä he ovat löytäneet äitiysidentiteettinsä. Nykyäitien stressiä argumentoidaan internetin tulolla ja että internet piirtää kuvaa ”täydellisestä äidistä”.

Juuri nyt, keväällä 2013, Mikosta tuntuu hyvältä olla koti-isänä Eemun kanssa ja autella Saraa kirpputorin asioissa. ”Tuntuu hyvältä asua talossa, jossa lapset, kissat ja koirat saavat juosta vapaana. Tuntuu hyvältä hakata puita ja remontoida omin käsin.” (13)

Koti-isyys näyttäytyy rennolta ja huolettomalta oleskelulta. Korhosen (1999, 168) mukaan miehen laiskuus näyttää ”puhkeavan kukkaan” kotona. Työssä hän toimii tehokkaasti ja aktiivisesti, mutta koti on paikka, jossa voi muuttua aivan kuin persoonallisuuttaan.

”Mainostin myös älykkyyssosamäärääni, joka silloin oli yli 160. Nythän se on varmaan sama kuin kengännumero.” (13)

Koti-isyys kuvataan asiaksi, joka ei älykkyyttä vaadi. Tässä esitetään, että kotonaolo tekee tyhmemmäksi.

”Ja kun kasvaa lapsesta aikuiseksi, pitää ottaa vastuuta asioista, mutta muuten voi tehdä aika lailla samoja asioita kuin lapsenakin. Voin kiivetä puuhun ja kävellä paita väärin päin kadulla. Voi olla vähän hölmö, eikä se haittaa.” (13)

Toisaalta Mikon mielestä isyys on muuttanut häntä myös huolettommaksi. ”Aiemmin paheeni oli murehtia pikkuasioista kohtuuttomasti. Nyt Naval on näyttänyt minulle, miten elämästä otetaan ilo irti. Olen aikaisemmin ollut turhan tosikko.” (18)

Isänä olon argumentoidaan vaativan vastuunottoa, mutta isyyttä ei pidä ottaa liian vakavasti. Tässä isä näyttäytyy ikuisena pikkupoikana, joka haluaa jatkaa poikamaisia kujeita. Isänä on lupa olla hölmö ja huoleton. Isyyden kuvataan tekevän miehestä rennomman. Siinä missä äidin huolettomuus näyttäytyy pääosin laiskuutena, niin isän huolettomuus näyttää mahdollisuutena.

Toisaalta Milla kuvaa perheensä elämää aika boheemiksi ja leppoiseksi. – Koti-isyiden ja yrittäjyyden ansiosta molemmat vanhemmat saavat olla paljon kotona. - Milla ei juuri puutu Henrin tapoihin hoitaa asioita. ”Ihan sama, onko lapsilla sukkikset väärin päin tai syövätkö he pakastepizzaa. En jaksaa nipottaa, Milla sanoo.” (14)

Myös äidin kuvataan antavan isän toteuttaa itseään haluamallaan tavalla. Isällä on äidin lupa lepsuilla. Koti-isytyteen liitetään ”boheemius” ja ”leppoisuus”. Äiti antaa isälle tilaa toteuttaa omaa kotivanhemmuuttaan haluamallaan tavalla. Äiti ei juurikaan välitä miten isä hommansa hoitaa, vaan kuvaa isyyttä välinpitämättömästi ”ihan sama”. Äiti näyttäytyy luovuttajana, joka ”ei jaksa” olla nipottava äiti. Koti-isytyden rima asetetaan alas. Mykkäsen ja Huttusen (2008, 183) mukaan naisille on syntynyt uusi vanhemmuuden vastuualue. Naisen täytyy huolehtia, että mies osoittaa sosiaalisesti hyväksyttävää ja nykykäsityksen mukaista kelvollista isyyttä.

7.9 Taakan kantajat

Mia sanoo, että elämä pienen lapsen kanssa ei ole helppoa. Häntä on kantanut ajatus siitä, että mitään raskaampaa ei olekaan kuin arki pikkulasten kanssa. (5)

*”Sitäkin mietin, kuinka paljon homma vain vaikeutuu, kun lapset kasvavat.” –
”Esikoisen temperamentti vie välillä jaksamisen ääri rajoille.” (2)*

Haastavaksi Virpi on kokenut ne ajat kun lapset ovat vaikeassa ikävaiheessa. Hän ei jaksaisi olla aina se vanhempi, jolle huudetaan. (3)

Äitiys esitetään taakkana, joka on raskasta ja vie jaksamisen ääri rajoille. Arjen raskaus liitetään nimenomaan pikkulapsivaiheeseen. Äidin esitetään myös olevan perheen ”sylkykoppi”, joka saa päälleen lasten raivon. Gordon (1990, 58, 64) on tutkimuksessaan haastatellut sekä englantilaisia että suomalaisia äitejä. Hän on huomionnut, että suomalaisäidit kokevat kotiin jäämiseen hankalampana kuin englantilaisäidit. Suomalaisäidit puhuvat ennen muuta velvollisuudesta kuin tunnesyistä. Kotiäitiys pitää sisällään monia ongelmia, jotka liittyvät äitien siirtymiseen täysin yksityiselle elämänalueelle. Gordonin

tutkimuksessa äitien keskuudessa vallitsi kuitenkin yksi yhteinen uskomus: äidit ovat vahvoja.

”Uskallan myöntää, että välillä olen sikaväsynyt olemaan Taiton kanssa, olo tuntuu nuhjuiselta, koti sotkuiselta ja ahtaalta.” – ”Joskus on niin rasittavaa, kun kaksivuotias kiljukaula selittää ja selittää. Ei ole hetken rauhaa.” – ”Nyt ymmärrän, että vanhemmuus on vaikeaa.” (1)

Äidin hartioita särkee, eikä hän jaksaisi pysyä kärryillä lapsen muuttuvista haluista. (2)

Äitien arjen raskauden kuvauksissa kuvataan väsynyt äiti. Väsymys kuvataan sekä henkiseksi että fyysiseksi. Väsynyt äiti ei jaksu keskittyä lapseen, vaan kaipaa arkeensa paikkaa. Äidin kuvauksessa mainitaan ”uskallus” myöntää oma väsymys. Normitettuun hyvään äitiyteen ei kuulu jaksamisesta valittaminen. Vanhemmuuden raskaus saattaa yllättää. Eeva Jokinen (1997, 31, 115, 133) on tutkinut väsynyttä äitiä Kaksplus-lehdistä. Jokinen määrittelee väsymyksen ruumiilliseksi, kokonaisvaltaiseksi kokemukseksi, jonka avulla voi määrittää aikaa ja paikkaa. Väsymys ei ole masennuksen tavoin selkeästi sairaus. Jokisen mukaan äidit mainitsevat väsymyksen yleisimmin liittyen lasten hoitoon, raskauteen tai synnytykseen. Väsynyttä äitiä voidaan pitää hyvän, reippaan ja jaksavan normatiivisen äidin kääntöpuolena. Omassa aineistona kotiäidit ovat väsyneitä lapsen jatkuvaan läsnäoloon.

”Raskaimpia ovat ne päivät, kun useampi lapsi on yhtä aikaa kärtyinen ja kipeä, urakat menevät päin seinää ja kaikki tuntuu kaatuvan päälle.” (8)

Arki esitetään raskaana silloin kun kaikki ei suju niin sanotusti normaaliin tapaan. Suurperheen äidin arjen kuvauksissa arkeen liitetään sana ”urakka”. Tämä viittaa kerrallaan

tehtävään suureen määrään työtä. Äidin huoli liitetään selviytymiseen hektisestä arjesta.

”Kun katson peiliin, ihmettelen välillä, kuka sieltä katsoo.” – ”Olen vähän hukassa itseni kanssa ja se hämmentää.” (1)

Äitien kuvauksiin arjen raskaudesta liitetään myös kuvaus hukassa olevasta vanhemmuudesta. Jokinen (2005, 122) on tutkimuksessaan, koskien aikuisten arkea, etsinyt hukassa olevan vanhemmuuden kuvauksia. Vanhemmuudessa on kyse ensisijaisesti vanhemmuuskokemuksista. Sen lisäksi vanhemmuudessa on kysymys hoivasta, huolenpidosta ja solidaarisuudesta. Solidaarisuudella tarkoitetaan sitä, millaista vastavuoroisuutta sukupolvien ja sukupuolten välille edellytetään. Jokinen on omasta aineistostaan nimenyt hukassa olevan vanhemmuuden diskurssin, jonka syiksi hän nimeää kasvatusvastuun sysäämisen perheen ”ulkopuolelle”, lapsille ei anneta tarpeeksi aikaa, aikuiset ovat urasuuntautuneita ja itsekkäitä, nykyvanhemmilla ei ole kykyä auktoriteettiin ja että nyky-yhteiskunnassa ”kaikki on hukassa” muutenkin. Oman aineistoni äiti on ”hukassa”, koska kokee että äitiys on nielaissut koko hänen elämänsä.

Jallinoja (2006, 111, 113) on kiinnittänyt huomiota vanhemmuudesta esitettyihin kriittisiin väitteisiin. Nämä väitteet kiteytyvät lausumaan ”vanhemmuus on hukassa”. Hokema luo osaltaan pohjaa hyvän vanhemmuuden muotoilemiselle. Hukassa olevassa vanhemmuudessa puhutaan siitä, että vanhemmuus on vaikeaa.

”Se olisi helpottanut, jos olisi voinut vapain mielin jutella kaikesta lapsenhoitoon liittyvästä ihmiselle, joka elää samaa arkea.” (5)

”Oli kamalaa, kun uusia asioita tuli koko ajan, ja kaikesta piti vastata yksin.” (10)

Äitien argumentoidaan myös kaipaavan raskaaseen arkeen lisää vertaistukea. Nousiainen (2004, 83, 86) mukaan suomalaisessa perheessä äidin elämä on usein yksinäistä, liiallisen työmäärän ja vastuun kantamisen raskauttamaa. Äitien elämästä puuttuu läheisten tarjoama henkinen tuki. Äitiyden tragedioita ovat tuen puute ja uupumus.

”Elämä on muuttunut tunteiden osalta äärevämmäksi: onnen tunteet ovat voimakkaita, mutta myös stressi on entistä voimakkaampaa.” (16)

Nätkinin (2013, 28) mukaan huoli on keskiössä, kun puhutaan äitien kohdalla lasten kasvatuksesta ja maailmaan saattamisesta. Huoli voi käsittää monenlaisia tunteita: tuskaa, voimattomuutta, hämmennystä, riittämättömyyttä, uupumusta, väsymystä. Huolta ei kuitenkaan pidä nähdä vain negatiivisena asiana, sillä huoli kertoo myös kiinnipitämisestä, välittämisestä ja yhteisyyden ylläpidosta.

”Hävettää olla äiti, kun kaikki maailmassa menee päin persettä. Eikö minulla ole tämän parempaa perintöä jättää lapselleni? Miksei meitä aikuisia kiinnosta enempää? Lapsethan jäävät tänne maapallolle, kun me kuolemme.” (1)

Taakan kantajiin positioituu myös äiti, jonka esitetään tuntevan suurta maailmantuskaa ja sen myötä häpeää.

”Miksi äitien pitää olla niin ankaria itselleen ja julmia toisilleen, kun he sen sijaan voisivat muodostaa upean solidaarisuuden verkoston? Vaunuja työnnellessä on aikaa huomioida ympäristöään.” - ”Leikkipuistoissa on joskus ihme tunnelma, kuin oltaisiin palattu yläasteen pihalle. Äidit klikkiytyvät porukoihin, kyräilevät toisiaan ja vertailevat lapsiaan; kuka osaa eniten ja kuka on puettu hienoimmin. Se on kiusaamista!” (1)

Äitien keskinäisen solidaarisuuden kuvataan olevan hukassa, joka aiheuttaa välinpitämättömyyttä, kateutta ja kiusaamista. Äiti esitetään tässä oikeudenmukaisuuden esikuvana. Notko & Sevon (2008, 114-115, 125) ovat tutkinet naisten keskinäisiä perhesuhteita. Tärkeä syy äitiyteen liittyvissä naisten keskinäisissä jännitteissä ovat kulttuurisesti hallitsevat kertomukset äitiydestä. Äiti joka haluaa tehdä parhaansa, kokee usein toisten toiminnan arvosteluna omalle äitiydelleen. Naisten keskinäinen kilpailu tapahtuu usein yksityisellä elämänalueella, siinä missä miehet kilpailevat julkisesti.

”Kun sain tietää, että Uno on poika, olin pettynyt. Tunsin syyllisyyttä siitä, että miten voin olla pettynyt tällaisesta asiasta.” (6)

”Huono omatunto tulee joka tapauksessa, tinkii sitten töistä tai kodista.” (5)

Äitien esitetään kantavan huolta myös lastensa sukupuolesta ja kokevan siitä syyllisyyttä. Hyvään äitiyteen ei kuulu olla pettynyt lapsensa sukupuolesta. Äitiyden taakka on myös jatkuvasti mukana kulkeva huono omatunto.

”Lopulta ajattelin, että olen huono äiti, ja etten osaa rakastaa lastani.” (7)

”Tieto todellakin lisää tuskaa! Neuroottisin stressaamiseni liittyy aina lapsiin. Olenko riittävän hyvä äiti? Osaanko vastata oikein lapsen tarpeisiin?” (2)

Samalla, kun Milla mielestään otti lapsensa avoimesti vastaan, hän huomasi keräävänsä paineita pienistä asioista. Hän kyseli neuvolassa, että mikä äiti sellainen on, joka ei vie joka päivä vauvaansa ulos. – ”Nykyisin otan paineita siitä, että pitäisi tehdä itse ruokaa.” (5)

Äitien kerrotaan myös pohtivan paljon omaa äitiyttään. Tässä tuotetaan hyvän ja huonon äidin kategoria. Äitien kuvataan vertaavan omia toimintatapoja muihin äiteihin. Äitien esitetään kantavan huolta myös omasta käyttäytymisestään, kyvystään rakastaa ja toimia arjessa lapsen kanssa. Katvalan (2001, 95-96) mukaan hyvä-huono äiti kaksijakoisuuden taustalla on länsimainen tapa jakaa asiat kaksinapaisesti. Syyllisyyden tunteet, voimattomuuden tunteet, osaamattomuus tai kyvyttömyys voivat kertoa yrityksestä sovittaa yhteen uskomusten kuvaa hyvästä äidistä ja arkielämän vaateita. Katvalan mukaan (2001, 97) äidin hyvyys on vahvemmin läsnä kuin äidin huonous. ”Huonoa äitiä” on vaikea määritellä ja äidin huonous on aina jotain piilossa olevaa, jopa mystistä.

Myös isien kuvataan kantavan huolta raskaasta arjesta, muttei läheskään siinä määrin kuin äitien. Isien arjessa uutta on tunteiden vuoristorata, johon ei ole totuttu. Jokinen (1997, 130, 188) on huomionnut 90-luvulla, että väsyminen on pikkuhiljaa laajentunut Kaksplus -lehden sivuilla koskemaan molempia vanhempia: vanhemmilla on oikeus väsymiseen. Väsymystä voidaan kuitenkin pitää naisen sukupuolierityisenä piirteenä, erityisesti äitiyslomien aikana. Omassa aineistossani isien ei suoraan kerrottu olevan väsymisiä, kuten äitien. Väsymyksen voisi tulkita liittyvän nykyään vahvemmin äitiyteen.

Leifur Reynisson aikoo varmistaa, että hoitovapaan aikana Laufeg kuulee lavean kattauksen maailmanmusiikkia. – ”En kestä, jos työstä tulee peruspissis”. (15)

”Jännittää, tullaanko lastani kiusaamaan siitä, että hänellä näin friikit vanhemmat. Hän saa kuitenkin kokea, että kotona hänestä välitetään. Toivon, että hänestä tulisi niin vahva, ettei hänen tarvitsisi olla samanlainen kuin muut, Leo pohtii.” (16)

Isien esitetään olevan kiinnostuneita lastensa kasvusta ja kehityksestä. Isä kantaa huolta Isän esitetään syy maailmanmenosta ja toivoo, että lapsi ei kasvaisi valtavirtaan. Isä kantaa huolta myös omasta elämäntyylistään. ”Ekoisi” näkee itsensä friikkinä ja toivoo, että lapsi arvostaisi aikuisena erilaisia valintoja.

”Lapset sanoivat suoraan, etteivät halua minun käyvän töissä. He olivat pitkien tarhapäivien jälkeen silmin nähden väsyneitä ja ylikierroksilla.” (3)

”Ovatko kaikki päiväkodissa? Kotihoidossa olevalle lapselle ei meinaa löytyä ikäistään seuraa päivisin.” (2)

Hoitovapaalla Sirpa koki syyllisyyttä siitä, että oli kotona. Ikään kuin olisi pitänyt jotenkin perustella. Nyt työttömänä kotiäitinä, hän on vapaa syyllisyydestä ja ulkoisista odotuksista. (4)

Yksi äitiyden taakka on syyllisyydentunto. Äitien esitetään syyllistävän itseään, olivatpa he sitten työelämässä tai kotona. Äitien kuvataan syyllistyvän siitä, ettei heillä ole tarpeeksi aikaa lapsilleen. Äitien kuvataan myös syyllistyvän kotonaolosta, koska he epäilevät että he eivät kykene tarjoamaan lapselleen samalla tavoin virikkeitä kuin päivähoito. Hoitovapaalla äiti syyllistyy siitä, että häntä odotetaan töihin takaisin. Työttömyyden argumentoidaan vapauttavan äidit syyllisyydestä ja mahdollistavan pitkäaikaisemman kotiäitiyden.

”Sitäkin (juhlimisesta johtuva päänsärky) pahempaa on henkinen huono olo, tunkkainen fiilis, kun en jaksaisi. Ja siitä seuraava syyllisyys!” (1)

”Suomalaisten minä itse tavasta tehdä asiat on vaikea päästää irti! Aivan kuin olisi suuri heikkous käyttää palkattua apua. Siltikin tunnen huonoa omaatuntoa joka kerta, kun en itse hoida lapsiani.”(11)

Äitien esitetään kokevan syyllisyyttä myös omasta ajasta. Äidin juomisen argumentoidaan tässä johtavan ennen kaikkea henkiseen pahoinvointiin. Nätkinin (1991, 22) mukaan naista voidaan moralisoida ennen kaikkea lapsen terveyden ja edun nimissä. Äi-

tiyttä ja alkoholinkäyttöä pidetään kulttuurisesti epäsopivana. Äitien esitetään kokevan syyllisyyttä myös, mikäli lapsia hoitaa joku muu kuin he itse.

”Luulemme, että voimme pilata lapsen joillain arjen valinnoilla, mutta se ei pidä paikkaansa.” – ”Lapsia ei tarvitse kääriä pumpuliin: he kestävät myös virheitä vanhemmiltaan.” (7)

”Enää en todellakaan jaksa miettiä, millainen vaippa Liljalla on, mätsääkö se vaatteisiin. Puhumattakaan, että mätsääkö omat liivinsuojat siihen vaippaan. Sellaistakin on ollut.” (2)

Äitien syyllisyyden taakan argumentoidaan helpottavan, kun äiti ymmärtää ettei voi olla täydellinen eikä täydellisyyttä heiltä vaadita.

”Olin kotona pojan kanssa kolme kuukautta, mutta kärsin huonosta omasta tunnosta, jos en koko ajan edistänyt graduani. Stressasin myös töiden hakemisesta, Heimir sanoo.” (15)

Myös koti-isien esitetään kokevan syyllisyyttä. Isien syyllisyydentunnot liittyvät siihen, ettei ole ollut lapselle täysin läsnä vaan on ajatellut opiskelua ja töitä lasta hoitaessa.

”En pystynyt ajattelemaan tulevaa vauvaa, vaan työnsin koko raskauden pois mielestäni. En uskaltanut miettiä millainen määrä työtä on edessä.” (9)

Äitiyden taakka on myös ”baby blues” eli masennus, joka voi olla joko raskaudenaikais- ta tai -jälkeistä masennusta. Masentujiin positioituvat äidit, jotka ovat joko sairastaneet

masennuksen tai kokeneet masennuksen oireita eri tilanteissa. Masennuksesta puhutaan nykyään paljon ja se näkyy myös perhelehdissä, myös kotiäiti artikkeleissa. Masennukseen johtaneita syitä voi olla useita ja siihen voidaan paikantua eri tavoin.

”Masennuin ihan yhtäkkiä kun Taito oli vauva. Eräänä aamuna en tuntenut lasta kohtaan mitään.” – ”En uskonut, että baby blues koskisi minua, koska olen aina ollut tasapainoinen ja maanläheinen. Ilmantukiverkkoa, neuvolaa ja läheisiä, en olisi selvinnyt.” (1)

Alkuhuumien jälkeen Katri on alakuloinen. Se on ehkä synnytyksen jälkeistä masennusta. Varmasti se on ainakin synnytyksen jälkeistä yksinäisyyttä.(2)

Masennus kuvataan äkilliseksi tapahtumaksi, joka on äideille yllätys. Tukiverkkojen tärkeys selviytymisessä nousee esiin. Äidin voi tulkita tuntevan jonkin asteista häpeää, koska on yleensä ”tasapainoinen ja maanläheinen”. Myös Nousiainen (2004, 82) on äitejä haastateltuaan huomionnut, että äidin masennus voidaan liittää sosiaalisten suhteiden ja tuen puutteeseen.

Masennus alkoi helpottaa. Hän ei ollutkaan huono äiti, joka ei osannut sitoutua vauvaansa. (6)

Äiti argumentoi masennuksen lisänsen hänen kokemustaan huonosta äitiydestä. Masennuksen argumentoidaan vaikuttavan äidin kykyyn kiintyä vauvaansa.

”Samalla kun vihasin vauvaani, uusi lapsi kasvoi jo kohdussa. Se oli todella hurjaa.” – ”Toivoin koko ajan, että raskaus menisi kesken.” Mirjamista

*ainoalta valopilkulta tuntui se, että tuleva vauva oli tyttö.
Masennuksesta Mirjami toipui lopulta omin voimin. (9)*

Myös raskaus saattaa olla äidille taakka vaikeuksien vuoksi. Useat perättäiset raskaudet saattavat ajaa äidin masentuneen kierteeseen, josta on vaikea päästä pois. Masennus herättää äidissä ”kiellettyjä tunteita”.

Omassa aineistossani isiin ei liitetty ollenkaan väsymyksen tai masennuksen kuvauksia. Jokinen (1997, 130) on 90-luvulla Kaksplus lehtiä tutkittuaan havainnut masentuneen isän kategorian: masentuneet miehet kärsivät unettomuudesta, väsymyksestä, ärtyneisyydestä ja seksuaalisesta haluttomuudesta. Omassa aineistossani koti-isästä mainitaan vaan stressaantuneisuus ja turhautuneisuus.

8. YHTEENVETO JA POHDINTA

Pro gradu -tutkielmani tavoitteena oli selvittää millaista kotiäitiyttä ja koti-isyyttä perhelehdissä tuotetaan. Kävin läpi kaikkiaan 51kpl Kaksplus- ja Meidän Perhe-lehtiä vuosilta 2012-2014. Loin aluksi yleiskuvaa valitsemistani perhelehdistä ja niiden kotiäiti- ja koti-isä puheesta käyttämällä osittain myös kvantitatiivisia menetelmiä. Valitsemani perhelehdet osoittautuivat varsin erilaisiksi, joten olen tyytyväinen itse lehtivalintoihin. Tulkintani mukaan Kaksplus-lehden sisältö on Meidän Perhe-lehteä laaja-alaisempi. Kaksplus-lehdessä oli enemmän puhetta kotiäitiydestä ja myös koti-isyydestä. Koti-isät olivat systemaattisesti esillä vuosien 2012-2014 lehdissä, muutamaa numeroa lukuun ottamatta. Meidän Perhe-lehdessä vastaavasti oli koti-isä artikkeli noin kerran vuodessa. Meidän Perhe-lehdessä koti-isyyttä esitettiin siis täysin marginaalissa.

Jaetun vanhemmuuden kuvauksia oli Kaksplus-lehdessä enemmän, kun taas Meidän Perhe-lehdessä kotiäitiartikkelit olivat hyvin perinteiseen äidin hoivaan liittyviä. Meidän Perhe-lehdessä myös käytettiin perinteistä kotiäiti-sanaa enemmän kuin Kaksplus-lehdessä. Kaksplus-lehdessä ulkomailla asuvat kotiäidit ja -isät olivat hyvin edustettuina ja julkisuudesta tuttuja suomalaisia oli vain muutamia. Meidän Perhe-lehdessä taas jokaisessa lehdessä oli julkisuudesta tuttu äiti ja puhe keskittyi suomalaiseen vanhemmuuteen. Meidän Perhe-lehden artikkeleissa äiti oli usein pääosassa, vaikka artikkelissa olisikin esiintynyt koko perhe. Kaksplus-lehdessä oli mielestäni myös tuoreempi ote vanhemmuuteen. Tämä näkyi muun muassa sanavalinnoissa, kuten ”kotoilu” ja ”kotivanhemmuus”, joita ei Meidän Perhe-lehdissä käytetty.

Huomionarvoista on, että Meidän Perhe-lehdellä on huomattavasti laajempi lukijakunta ja se on aktiivinen muun muassa sosiaalisessa mediassa. Jo vuosia ilmestyneen Kaksplus-lehden lukijakunta on suppeampi, mutta aihepiirit laajempia ja muun muassa koti-isyyttä on lehdessä systemaattisesti esillä. Molemmat lehdet tuottavat ja uusintavat sisällöllään kulttuurisia merkityksiä, joita annamme yhteiskunnassa kotiäitiydelle- ja isyy-

delle. Ei ole yhdentekevää miten asioita esitetään ja miten kotiäitiyttä ja -isyttä lehdis-
sä painotetaan.

Tarkempaan tarkasteluun valitsin 18 artikkelia. Näkökulmaksi valitsin kotiäitiyden ja
koti-isyden valintaan ja subjektipositioihin liittyvän tarkastelun. Olen selvittänyt dis-
kurssintutkimuksen keinoin, kuinka kotiäitiydestä ja koti-isydestä puhutaan lehtiartik-
keleissa ja millaiset merkitykset ovat vallalla, marginaalissa tai puuttuvia sekä mitä seu-
rauksia eri merkityksillä on. Tutkimustulosteni valossa voin todeta, että perhelehtien ar-
tikkeleissa tuotetaan useita diskursseja, joilla toisinnetaan ja luodaan kotiäitiyden ja
-isyden kulttuurista kuvaa. Perhelehtien sivuilla on nähtävissä vahvana kolme kotiin
jäämisen diskurssia: koti naisen paikkana, perheen hyvinvointi ja jaettu vanhemmuus,
joiden kautta luodaan merkityksiä nykypäivän kotiäitiydestä ja koti-isydestä.

Kotiäidit ja koti-isät positioituvat varsin samalla tavoin, mutta subjektipositioiden sisäl-
lä oli vaihtelua, esimerkiksi sen suhteen mistä vanhempien puhe kotivanhemmuuden
taakasta rakentuu. Tutkimusaineistostani nousi seuraavanlaisia subjektipositioita: lap-
sen asiantuntija, äidit monitaitureina, vanhemmuuden opiskelijat, omistautuva äiti, ulko-
maisiet sankari-isät, roolien vaihtajat, downshiftaajat, huolettomat vanhemmat ja taakan
kantajat. Tutkimustulokseni osoittavat, että perhelehdet uusintavat kulttuurisesti jo tun-
nettua kotivanhemmuuden kuvaa, mutta ne myös nostavat esiin erilaisia tapoja toteuttaa
kotiäitiyttä ja -isyttä. Kotiäidit tuotetaan monitaitureina ja äitiydelleen omistautuneina,
jotka kuitenkin antavat tilaa myös isälle. Koti-isät esitetään osaavina ja sankarillisina,
jotka haluavat jakaa vanhemmuutta äidin kanssa. Äidit ja isät kokevat samalla tavoin
onnistumista vanhemmuudessa, tekevät omia valintojaan, haluavat molemmat hypätä
pois työelämän oravanpyörästä, kantaa huolta lastensa tulevaisuudesta ja kokevat samaa
syyllisyyttä. Kotiäitiys ja -isyys tuotetaan perhelehdissä sekä huolettomana elämänvai-
heena että vanhemmuuden taakkana. Äidin rooli näyttäytyy kuitenkin usein raskaampa-
na.

Viittasin tutkimukseni johdannossa Jaana Vuoreen (2001, 43-44), jonka mukaan naisten ja miesten välinen työnjako on näkynyt perhekeskustelussa kahdella tavalla: äidinhoivan ja jaetun vanhemmuuden diskurssissa. Omassa tutkielmassani äidinhoiva liittyy naisen paikkaan kotona, joka korostuu omassa aineistossani. Nimeämässäni perheen hyvinvoinnin diskurssissa toteutuu se, mitä jaetun vanhemmuuden diskurssissa ehdotetaan eli miehen vastuunotto lasten huolenpidosta. Vuoren mukaan (2001, 43-44) perhekeskustelun tasa-arvo diskurssissa mies vertautuu naiseen ja alkaa tehdä kotitöitä ja toimia isänä äidin rinnalla kuten äiti. Omassa aineistossani isät kuitenkin näyttäytyvät itsenäisinä ja lapsilleen omistautuneina, joille kotitöiden tekeminen on täysin toissijaista. Nykypäivän perhelehtien sivuilla tämä isädiskurssi elää hyvin vahvana. Aineistossani näkyy jaetun vanhemmuuden idea, mutta tasa-arvoisesta kotivanhemmuudesta ollaan vielä kaukana.

Johdannossa viittasin myös Janne Autton (2007, 204) tekemiin havaintoihin kotiäitiyden tilasta. Autto kuvaa neljä diskurssia, jotka voidaan liittää väistyvään kotiäiti instituutioon. Hänen mukaansa muutoksessa on näkyvissä neljä diskurssia: äidin ja lapsen välisen biologisen erityissuhteen purkautuminen, lastenhoidon ammatillistuminen, palkkatyön korostuminen äitien yksilöllisten intressien turvaajana ja haluamisen kohteena sekä isän roolin korostaminen lapsen hoitajana. Tutkimustulosteni pohjalta voin olla Autton kanssa yhtä mieltä siitä, että isien roolia lastensa hoitajina halutaan nykyäänkin korostaa. Tämä näkyy erityisesti Kaksplus -lehden sivuilla, jossa koti-isät ovat säännönmukaisesti esillä. Autton mukaan (2007, 204) palkkatyöäitiys on ottanut hegemonisen aseman perinteiseen kotiäitiyteen nähden. Tutkimusaineistoni perhelehtien artikkeleiden perusteella voi kuitenkin todeta, että nykykeskustelussa työmarkkinoiden epävarmuus, työelämän paineet ja perheiden arjen hektisyys sekä työttömyys ovat järkyttäneet palkkatyöäitiyden hegemoniaa ja yhä useampi äiti pakenee tilannetta kotiäitiyteen. Aineistossani useampi äiti, ja myös isä, oli luopunut urastaan ollakseen lastensa kanssa kotona. Kotiin jäämistä perusteltiin erityisesti vanhemman ja lapsen välisellä erityissuhteella; lapsuusaikana on tärkeämpää olla kotona kuin työelämässä.

Johdannossa kuvasin myös Kristiina Bergin (2008, 24) väitöskirjassaan esiin tuomia äitiyden kulttuurisia odotuksia. Berg piirtää tutkimuksessaan kuvaa nykypäivän ihanteellisesta äidistä, joka on melko nuori, mutta kuitenkin kokenut ja varma. Ihanteellista on myös se, että äidillä on omaa, lapsesta erillistä elämää. Äidin tulisi kuitenkin ensisijaisesti omistautua lapsilleen ja perheelleen. Bergin mukaan äitiyttä koskevat diskurssit sisältävät monia odotuksia kohtuudesta ja sopivuudesta, mutta näiden rajojen löytämisessä, tunnistamisessa ja sijoittamisessa äidit ovat hyvin yksin. Tutkimukseni perhelehtien aineisto kuitenkin paljastaa, että isien kohdalla voidaan havaita samanlaisia argumentteja ihanteellisesta isyydestä. Artikkeleissa isät argumentoivat kotiin jäämistään perhe-elämän tärkeydellä, arvoilla ja lapsen tulevaisuudella, siinä missä äitikin. Isän kokemusta ja varmuutta lasten kanssa olemisesta korostetaan perhelehtien teksteissä. Myös isät ovat jättäneet uransa taakseen, joko osittain tai kokonaan, ollakseen lastensa kanssa. Äidin ja isän roolit ovat siis lähentyneet toisiaan.

Nousiaisen (2004, 74) mukaan isyyden rajat ovat joustavat, sillä isä voidaan nähdä kellovullisena puutteistaan huolimatta. Äitiyden rajat taas ovat varsin ahtaat, sillä heille sallitaan huomattavasti vähemmän vapauksia kuin isille. Tämä näkyy myös omassa tutkimuksessani. Selkeä ero kotiäitien ja -isien välillä on siinä, kuinka isien isyys kuvataan. Äitien kuvauksissa äidit ovat yhä äitejä ”luonnostaan” perinteen luoman itsestäänselvyyden turvin tai kotiin jäämisen on nimenomaan mahdollistanut esimerkiksi työttömyys, konkurssi tai miehen ura. Isien kuvaukset taas haastavat normeja. Isät nimetään friikkeinä, outoina ja ekoisteina ja kuvataan sankareina, normien rikkojina ja uuden luojina. Nykyajan koti-isä näyttäytyy kummajaisena, joka taistelee tasa-arvon puolesta asemoiden itse itsensä ”epänormaaliksi”. Suomalaista ”epänormaalia” isää verrataan artikkeleissa muihin pohjoismaisiin koti-isiin, joiden esitetään saavuttaneen ”normaalin” statuksen kotimaassaan. Pohjoismaissa isät jakavat vastuun perheestä eri tavoin kuin Suomessa, jossa mies jää kotiin vain mikäli haluaa. Perhelehtien tuottama kuva suomalaisesta koti-isyydestä on jokseenkin hämmäntävä. Isien toivottaisiin jäävän enemmän kotiin, mutta koti-ististä luotu kuva ei vastaa mielestäni asetettuja tavoitteita. Monikaan suomalaisissa ei todennäköisesti halua leimautua ”friikiksi” tai ”oudoksi”, vaan toimia

sen mukaan mikä näyttäytyy ”normaalina”.

Lehtiaineistosta nousee esiin mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita. Onko lehtien luoma kuva kotivanhemmuudesta todenmukainen vai tavoitteellisen toimitustyön tulosta? Olisi mielenkiintoista haastatella koti-isiä ja kotiäitejä ja verrata tuloksia lehtien luomaan kuvaan kotiäitiydestä ja -isyydestä. Myöskään vuosikymmeniksi kotiin jääneitä äitejä ei ole tutkittu. Entä kuinka isät kokevat pidempiaikaisen koti-isyyden? Lisäksi voisi tutkia, kuinka kotiäitiys ja koti-isyyys on vaikuttanut urakehitykseen. Entä kuinka kotiäitien aikuiset lapset näkevät kotiäitiyden merkityksen? Kotivanhemmuutta koskevaa tutkimusta tarvitaan lisää, jotta voidaan tunnistaa ja tuoda julkiseen keskusteluun kotiäitiyden- ja -isyyden ominaispiirteitä. Muutoksen mahdollisuus piilee tiedossa ja asioiden näkyväksi tekemisessä.

Lähteet

Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino. 3. uudistettu painos.

Anttonen, Anneli 2003. Lastenhoidon kaksi maailmaa. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Gaudeamus.

Autto, Janne 2007. Äitiyden muuttuva asema hyvinvointivaltion kansalaisuuden määrittelyissä. *Sosiologia* 2007 (3), 204-217.

Berg, Kristiina 2008. Äitiys kulttuurisina odotuksina. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48/2008.

Böök, Marja Leena 2001. Vanhemmuus ja vanhemmuuden diskurssit työttömyystilanteessa. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä studies in education, psychology and research 182.

Fairclough Norman 2007. Miten media puhuu. Vastapaino.

Gordon, Tuula 1990. *Feminist mothers*. New York University Press.

Heikkinen, Vesa 2012. Diskurssi. Teoksessa: Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja. Gaudeamus.

Jallinoja, Riitta 2006. Perheen vastaisku. Familistista käännettä jäljittämässä. Gaudeamus: Helsinki.

Jallinoja, Riitta 2012. Miksi kotiin jäämistä paheksutaan? Meidän Perhe 10/2012.

Jokinen, Eeva 1996. Väsynyt äiti. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä. Gaudeamus: Helsinki.

Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen, Eero 1993. Diskursiivinen maailma. Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero Diskurssianalyysin aakkoset. Jyväskylä: Vastapaino , 17-47.

Jokinen, Eeva 2004. Kodin työt, tavat ja rento refleksiivisyys. Teoksessa Jokinen, Eeva, Kaskisaari, Marja & Husso, Marita Ruumis töihin! Käsite ja käytäntö. Vastapaino:Tampere, 285-304.

Jokinen, Eeva 2005. Aikuisten arki. Gaudeamus: Tampere.

Katvala, Satu 2001. Missä äiti on? Äitejä ja äitiyden uskomuksia sukupolvien saatossa. Jyväskylä studies on education, psychology and social research 186.

Kela 2014a. Lakipalvelu. Luettu <http://plus.edilex.fi/kela/fi/lainsaadanto/?open=OT1-7> 26.3.2014.

Kela 2014b. Koti ja perhe. Lapsiperheen etuudet ja asumisen tuet. Luettu http://www.kela.fi/documents/10180/1454076/Esite_Koti_ja_perhe_Kela.pdf/f56b8827-d12a-4c11-93fa-48cef9115303 26.3.2014.

Kela 2014c. Joustava hoitoraha perheiden käyttöön tammikuusta 2014. Luettu <http://www.kela.fi/-/joustava-hoitoraha-perheiden-kayttoon-tammikuusta-2014> 20.4.2014.

Kela 2015a. Isän vapaat. Luettu <http://www.kela.fi/isan-vapaat> 12.9.2015.

Kela 2015b. Vanhempainvapaa. Luettu <http://www.kela.fi/vanhempainvapaa> 12.9.2015.

Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2012. Luettu

[http://uudistuva.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/NET/040613100800AS/\\$File/Lapsiperhe-etuustilasto_2012.pdf](http://uudistuva.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/NET/040613100800AS/$File/Lapsiperhe-etuustilasto_2012.pdf) 20.4.2014.

Kelhä, Minna 2009. Vääräikäisiä äitejä? Ikä ja äitiyden yhteiskunnalliset ehdot.

Helsingin yliopisto, käyttäytymistieteellinen tiedekunta, kasvatustieteen laitos.

Kinnunen, Ulla, Malinen, Kaisa & Laitinen, Katja 2009. Työn ja perheen yhteensovittaminen: perheiden kokemuksia ja ratkaisuja. Teoksessa Rönkä, Anna, Malinen, Kaisa & Lämsä, Tiina. Perhe-elämän paletti. PS-Kustannus: Juva, 125-147.

Kolehmainen, Jani 2004. Osallistuva isä – muuttunut mies? Teoksessa Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.) Isäkirja. Vastapaino: Keuruu, 89-108.

Korhonen, Merja 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 39.

Korhonen, Petri 2011. ”Nyt alkaa intohimotyöläisten arki”. Taloussanomien julkaisu. Luettu <http://www.taloussanomien.fi/tyo-ja-koulutus/2011/11/19/nyt-alkaa-intohimotyolaisten-aika/201117117/139> 13.9.2015.

Kosonen, Päivi 2004. Subjekti. Teoksessa Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (toim.) Avainsanat, 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino Oy.

Kuronen, Marjo 2014. Perheen ideologinen tuottaminen. Teoksessa Jallinoja, Riitta, Hurme, Helena & Jokinen, Kimmo. Perhetutkimuksen suuntauksia. Gaudeamus: Helsinki, 81-98.

Lammi-Taskula, Johanna 2004. Sukupuolijärjestelmä, vanhempainvapaat ja isät. Teoksessa Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.) Isäkirja. Vastapaino: Keuruu, 167-192.

Lehtitilaus.fi 2014a. Kaksplus. Luettu <https://www.lehtitilaus.fi/Kaksplus.html> 20.4.2014.

Lehtitilaus.fi 2014b. Meidän Perhe. Luettu https://www.lehtitilaus.fi/Meidan_Perhe.html 20.4.2014.

Mauranen, Anna & Piitulainen, Marja-Leena 2012. Kontrastiivinen tekstilajitutkimus. Teoksessa Genre-analyysi. Tekstilajitutkimuksen käsikirja. Gaudeamus.

Mediaopas 2013. Meidän perhe – lehti. Sanoma Magazines Finland. Luettu <http://www.sanomamagazines.fi/mediaopas/kohderyhmat-ja-lehdet/lehdet/meidan-perhe.html> 3.4.2013.

Moisanen, Johanna 2013. Downshiftaus-ilmiö suomalaisessa työelämässä. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Luettu https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/61302/Moisanen_Johanna.pdf?sequence=1 13.9.2015.

Mykkänen, Johanna & Huttunen, Jouko 2008. Isäksi tulon tunteet. Teoksessa Sevon, Eija & Notko, Marianne (toim.) Perhesuhteet puntarissa, Gaudeamus: Tampere, 169-187.

Notko, Marianne & Sevon, Eija 2008. Äitiys ja koti naisten keskinäisissä jännitteisissä perhesuhteissa. Teoksessa Sevon, Eija & Notko, Marianne (toim.) Perhesuhteet puntarissa, Gaudeamus: Tampere, 111-130.

Nousiainen, Kirsi 2004. Lapsistaan erillään asuvat äidit: Äitiysidentiteetin rakentamisen tiloja. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, yhteiskuntapolitiikan laitos. Luettu <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/val/sospo/vk/nousiainen/lapsista.pdf> 22.9.2015.

Nätkin, Ritva 1987. Naiset, kontrolli ja hyvinvointivaltio. Teoksessa Saarinen, Aino, Hänninen-Salmelin, Eva & Keränen, Maija (toim.) 1987. Naiset ja valta. Naisnäkökulma ”hyvinvointivaltioon”. Gummerus: Jyväskylä, 165-171.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015. Luettu http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/vireilla_koulutus/paivahoito/index.html 12.9.2015.

Nätkin, Ritva 1991. Siveettömät, itsekkäät, emansipeeratut. Naiset Kamppailleet oikeudesta äitiyteen. Teoksessa Nopola, Sinikka. Äiti tuu ikkunaan. Äitiys – elämä vai kohtalo? WSOY: Juva, 11-25.

Nätkin, Ritva 1996. Kamppailu suomalaisesta äitiydestä: maternalismi, väestöpolitiikka ja naisten kertomukset. Gaudeamus: Tampere.

Nätkin, Ritva 2013. Lasten aikuistuminen ja äitiyden varjot. Teoksessa Virokangas, Elina & Väyrynen, Sanna (toim.) Varjoja naiseudessa. UNIPress, 18-51.

Otavamedia 2014a. Kaksplus. Tietoa, tunnetta ja tosielämää. Luettu <http://www.otavamedia.fi/web/guest/kaksplus> 19.3.2014.

Otavamedia 2014b. Mediaopas Kaksplus. Luettu http://mediatiedot.otavamedia.fi/tuotteet/printtimediat/naistenlehdet/kaksplus.aspx#part_1 31.3.2014.

Otavamedia 2014c. Kaksplussan lukijaprofiili 2014. Luettu

<http://mediatiedot.kuvalehdet.fi/files/library/attachments/Kaksplussan%20lukijaprofiili%202014.pdf> 31.3.2014.

Partanen, Minttu-Maaria 2012. ”Downshiftaus saattaa vahvistaa perinteisiä sukupuolirooleja”. Yle Uutiset. Luettu http://yle.fi/uutiset/downshiftaus_saattaa_vahvistaa_perinteisia_sukupuolirooleja/5456998 13.9.2015.

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009. Kurssi kohti diskurssia. Vastapaino.

Katja Repo 2007. Pienten lasten kotihoito lastenhoidon vaihtoehtona. Janus vol. 15 (3), 229-244. Teoksessa Repo, Katja 2009. Lapsiperheiden arki. Näkökulmina raha, työ ja lastenhoito. Acta Universitatis Tamperensis 1479. Tampere University Press.

Repo, Katja 2009. Lapsiperheiden arki. Näkökulmina raha, työ ja lastenhoito. Acta Universitatis Tamperensis 1479. Tampere University Press.

Sanoma Magazines Finland 2014. Meidän Perhe. Luettu <http://www.sanomamagazines.fi/mediaopas/brandit/meidan-perhe.html> 31.3.2014.

Sevon, Eija & Notko, Marianne 2008. Perhesuhteet puntarissa. Palmenia Helsinki University Press.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet. Helsinki: Tilastokeskus Luettu http://www.stat.fi/til/perh/2012/perh_2012_2013-05-24_tie_001_fi.html 20.4.2014

Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti. Helsinki: Tilastokeskus Luettu http://www.stat.fi/til/tyokay/2011/02/tyokay_2011_02_2013-03-22_tau_001_fi.html 20.4.2014.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013. Lapsiperhekysely 2013. Luettu
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/vaestotutkimukset/lapsiperhekysely/tuloksia
20.4.2014.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL) 2013. Lastenhoidon järjestäminen
päivähoidossa ja kotihoidontuella. Luettu
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/vaestotutkimukset/lapsiperhekysely/tuloksia/lasten_hoidon_jarjestaminen 20.4.2014.

Tiittula Liisa 2012. Eettiset kysymykset tekstin- ja diskurssintutkimuksessa. Teoksessa
Genre-analyysi. Tekstilajitutkimuksen käsikirja. Gaudeamus.

Tilastokeskus 2013. Työ, talous ja tasa-arvo. Luettu
http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/tyytata_201300_2013_10369_n et.pdf 16.9.2015.

Tilastokeskus 2014. Lapsiperheiden määrä vähenee edelleen. Luettu
http://tilastokeskus.fi/til/perh/2013/perh_2013_2014-05-23_tie_001_fi.html 16.9.2015.

Tommola, Anna 2012. Tuntemattomat kotiäidit. Meidän Perhe 10/2012.

Vuori Jaana 1991. Elämän kokoiset äidit. Lähtökohtia äitiydensosiologiselle
tarkastelulle. Teoksessa Nopola, Sinikka Äiti tuu ikkunaan. Äitiys – elämä vai kohtalo?
WSOY: Juva, 49-66.

Vuori, Jaana 2002. Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat
asiantuntijoiden kirjoituksissa. Tampereen yliopistopaino Oy.

Vuori, Jaana 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Aalto, Ilana &
Kolehmainen, Jani (toim.) Isäkirja. Vastapaino: Keuruu, 29-64.

Liite 1

Kotiäitiartikkelit

1. Meidän Perhe 1/2012 Elämän Taito
2. Meidän Perhe 8/2012 Ihan kiinni lapsessa
3. Meidän Perhe 10/2012 Äiti kotona
4. Meidän Perhe 6/2013 Uusi Suunta
5. Kaksplus 11/2012 Uranaisesta äidiksi
6. Kaksplus 3/2013 Laiska äiti pärjää parhaiten
7. Kaksplus 5/2013 ”En ollutkaan pilannut lastani”
8. Kaksplus 5/2013 Hullunmyllyä mutta onnellista
9. Kaksplus 6/2013 ”Opettelin rakastamaan lapsiani”
10. Kaksplus 7/2013 Liian yksin kotona
11. Kaksplus 9/2013 Muuttolinnut palasivat Suomeen
12. Kaksplus 9/2013 ”Meillä ei ole kiire”

Koti-isä artikkelit:

13. Meidän perhe 7/2013 Outolinnut
14. Kaksplus 10/1012 Heppatyön haave
15. Kaksplus 11/2012 Isä jää Islannissa kotiin
16. Kaksplus 3/2013 ”Tiedän olevani friikki isä”
17. Kaksplus 5/2013 Ruotsissa kotoilee isä
18. Kaksplus 12/2013 ”Naval teki isistä rennomman”